KEMALETTİN TUĞCU

Kartalın Yuvası

DAMLA YAYINEVİ

Kemalettin Tuğcu

(1902 - 1996)

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu, 1902 yılında İstanbul'da doğdu.

Ayaklarındaki rahatsızlık yüzünden, hayatının ilk 25 yılını Çengelköy'de, dedesinden kalma bir köşkte geçirdi. Çocukluk çağlarından başlayarak şiir ve roman yazdı. Hiç okula gitmedi, hiçbir öğretmenden ders almadı. Kendi kendisini yetiştirerek tercüme yapacak kadar Fransızca öğrendi.

Yazı yazma onun için bir avuntu ve tutku oldu. Kendisi bunu şöyle anlatır:

"Ben yazdığım kadar yaşarım. Bana tesir eden bir küçük olayla içimden geldiği gibi yazmaya başlarım. Heyecanım süresince yazarım. Edebî, ilmî, politik bir iddiam yoktur."

Tuğcu, ilk yazılarını Yavrutürk Çocuk Dergisi'nde yayımlamaya başladı. 1936 yılından sonra hemen hemen İstanbul'da çıkan bütün çocuk dergilerinde şiir ve hikâyeleri yayınlanmıştır. Çocuk romanları yazmış, bu arada bazı romanları filme alınmıştır.

Romanlarında trajik unsurlar ön plandadır. Tuğcu'nun; tercüme romanları, on iki adet aile romanı, üç yüz kadar çocuk romanı ile gazete ve dergilerde çıkmış iki yüzden fazla seçme hikâyeleri vardır.

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

KARTALIN YUVASI

DAMLA
YAYINEVİ

KEMALETTİN TUĞCU

Damla Yayın Nu.: 155

Kemalettin Tuğcu Klasikleri

Yayın Hakkı Copyright©:
Damla Yayınevi

Genel Yayın Yönetmeni:
H. Hüseyin Doğru

Kapak:
Cemal Dündar

İç Resim:
Alaaddin Barışkan

Dizgi - Mizampaj:
Damla Yayınevi

Baskı - Cilt:
Morpa Ofset / 2017
Tel: 0212 886 52 13
Matbaa sertifika no: 29736

Sertifika Nu.: 12582

ISBN Nu.: 978-975-381-041-8

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 8
34110 Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel.: 0212 514 28 28 (pbx) Faks: 0212 528 24 01

/damlayayinevi www.damlayayinevi.com.tr
blog.damlayayinevi.com.tr

KARTALIN YUVASI

EŞEĞİN GÖLGESİ

Ne bir damla su, ne el kadar bir gölge, ne de bir yeşil ot. Her taraf güneşin harı altında fırınlanıyor, insanın beyni kaynıyor ve kızgın toprak yoldan ve yanlardaki yarmaların kızgın kayalarından yansıyan sıcaklık insanın soluğunu kesiyor.

Şoför bizi arabada bırakarak yoldan geçen külüstür yolcu otobüsüne bindi ve çekilip gitti.

İhtiyar, çok ihtiyar bir kadın, otobüsteki yolculardan isteyene birer kupa su verdikten sonra durmuş, bize bakıyordu. Babam ona seslendi. Kadın üzerine semerli eşeğini başıboş bıraktı. Bize doğru yürüdü. Yürürken beli doğrulmuyordu. Elinde kabuğu soyulmuş, kuru bir değnek vardı. Elinin teri ile ve zamanla cilalanmış gibi parlıyordu. Bu sopa ile eşeğini dürtüyor mu, yoksa ona dayanıyor mu kim bilir?

Kadın birkaç adım kala durdu ve:

— Ne var? diye seslendi. Su dersen su tükendi.

Babam:

— Bacım, dedi. Buralara yakın bir köy var mı?

Kadın değnekle yan tarafı gösterdi:

— O yanda Gökdere Köyü vardır, dedi. Şimdi yola çıksan hava kararmadan oraya varırsınız.

— Demin buradan geçen otobüs nereye gidiyordu?

— Kasabaya varacaktı.

— Orada otomobil tamir edecek kimse bulunur mu?

— Otomobil dediğin bu araba mı?

— Evet.

— Orada bir nalbant vardır. Hayvanların ayaklarına nal çakar.

— Anlaşıldı, hapı yuttuk.

— Ne buyurdun, anlamadım?

— Hani burada kaldık dedim.

— Ne ideceksin oğul, başa gelen çekilir.

— Buralarda bir ağaçlık, bir akarsu yok mu?

Kadın başını salladı:

— Sen ne konuşuyorsun oğul. Ağacın kadrini bilen kaldı mı ki? Benim tazeliğimde buralar tüm ormanlıktı. Tarla açacağız, odun satacağız diye yaktı densizler. Onlara da yaramadı ya. Emme kuru kaldı memleket.

— Sen nerede oturuyorsun.

— Aha şu yanda, boğazda otururum.

— Orada köy var mı?

— Köy ne arasın? Emme İnboğazı derler şu yanda Kartal Kaya var.

Annem babama seslendi.

— Recai Bey, konuşmayı bırak da başımızın çaresine bakalım. Sıcaktan boğulacağım.

Babam çaresizlikten ellerini açarak:

— Ne yapayım ben? dedi.

Sonra kadına sordu:

— Bacım, buralarda barınacak yer yok mu?

Kadın eliyle etrafı gösterdi:

— Beğen, beğendiğin yerde barın, dedi. Her yan uzaktır. Su bulamazsın. Sıcak ikindiye doğru daha da bastırır. Güneş bir çaldı mı insan kafayı vurur yere. Siz şehirli olmalısınız?

— Ben Mühendisim bacım. Köprü yapmak için gidiyorduk. Araba bozuldu. Şoför bir usta aramaya gitti.

Kadın:

— Ara ki ustayı bulasın, dedi. Büyük şehre varmalı. Kasabada ne var ki. Emme oradan şehre arabalar varır. Senin adamın akşam arabasına erişirse yarın öğle çağında şehre varır. Gayri usta bulur mu bulmaz mı bilmem.

— Bacım buradan başka otobüs geçmez mi?

— Yolcu bulursa yarın öğleye doğru bir araba geçer.

Annem ağlamaklı olarak:

— Teyze, dedi. Sen bize bir akıl öğret. Biz bu kadar sıcağa alışık değiliz. Ne yapalım şimdi?

Baya ağlıyordu annem. Kadın:

— Bak hele gızım, dedi. Durmakla olmaz bu iş. Arabayı yolun kenarına çekin. Benimle gelin İnboğaz'a, Kartal Kaya'ya.

— Uzak mı orası?

— Epey yolumuz var.

Annemle babam konuştular. Babam bir kâğıt yazarak arabanın içine bıraktı. Sonra elimize küçük valizi alarak arabadan indik. Kadın su testisini eşeğin semerine bağlamış, önümüz sıra yürüyordu. İki kat, beli bükülmüş, sırtı iyice kamburlaşmış olan kadın, ayağındaki çarıklarla çorak toprağın, çakılların üzerinde rahatlıkla yürüyordu. Fakat annemin ayağında topuklu ayakkabılar vardı. Zaten böyle yerlerde yürümeye alışık değildi.

— Gidemeyeceğim Recai, diye ağlamaklı bir sesle söylendi.

Durduk, kadın da arkasına baktı, o da durdu.

— Hadi ya, diye seslendi. Durmak var mı ya?

Yüz metre bile gitmemiştik. Annem yere oturuverdi. Toprak, bir fırının tuğlaları kadar sıcaktı. Kadın dönüp yanımıza geldi:

— A gızım, dedi. Güneş çalar, dağ başında hekim yok, hoca yok. Nideriz sonra! Sen hiç ekmek yimeyon mu?

Babam:

— Bacım, alışık değil, dedi. Yürüyemez.

— Nidelim ya, al sırtına.

— Bacım, ben kendimi taşıyamıyorum.

Kadın eşeği çevirdi, getirdi, annemin oturduğu yerin güneşten yana olan tarafına koydu.

— Gölge yok dime gayri, dedi. Al sana gölge.

Gözlerinde yaşlar varken annem de gülmeye başladı. Şimdiye kadar bir insanın eşeğin gölgesine sığınacağını duymamış, aklımıza getirmemiştik. Babam da gülüyordu. Kadın yüzümüze baktı baktı:

— Ne gülüyonuz, dedi. Kötü mü ettim?

Babam:

— Sağ ol bacım, dedi.

Kadın:

— Sen hele ardını dön, dedi. Başımızı açacağım. Babam arkasını döndü. Kadın başındaki beyaz baş örtüsünü çıkarttı. Kendisi arkasındaki kara bürgünün eteğini kaldırıp başını örttü. Başörtüsünü anneme verdi:

— Sen bunu örtün gızım, dedi. Korkma, temizdir.

Annem başörtüyü başına örttü. Kadın kara bürgüsünün hemen hemen topuklarına kadar inen arka yakasını örtünmüş, yine yola çıkmıştı.

Annem topallaya topallaya o çorak toprakların üstünde yürümeye çalışıyordu. İstanbul'da asfalt döşeli yollara alışık olan kadın böyle cehennem sıcağındaki kurak, çorak ve çakıllı topraklarda nasıl yürüyebilirdi ki?

Babam onun beline sarılmış, yükünü hafifletmek istiyordu. Bir zaman böyle gitti, annem yine yere oturdu. Yine eşeğin gölgesine sığındı. Bir zaman sızlayan ayaklarını ovdu. Canı fena hâlde yanıyordu.

Üçüncü defa mola verip de dinlendiğimiz zaman kadın:

— Gızım dedi. Bu böyle gitmez. Sen eşeğe bin.

Annemi güçlükle eşeğin semerine oturttular. Babam onu düşmesin diye yandan tutuyordu. Benim elimde valiz vardı. Kadın değneğini belinin üstünde tutarak eşeği ipinden çekiyordu. Bir hayli hızlanmıştık.

Belki yarım saat böylece gittik, sonra sağımızda, solumuzda bodur ağaçlar, otlar başladı. Büyükçe bir ağacın gölgesine gelince kadın durdu.

— Soluyup durursunuz, dedi. Sizin yola idmanınız yok. Hele bir dinlenin.

Hafiften bir rüzgâr esiyordu. Bu rüzgâr geçtiğimiz yoldaki gibi yanık, ot ve saman kokulu değildi. Bayağı tatlı bir esintiydi.

Başı boş kalan eşek bulduğu otları çekiştiriyordu. Kadın:

— Bana bak, kulağı kesik, dedi. Destiyi kırarsan elimden çekeceğin var.

Sonra babama döndü:

— Zatınız müyendissiniz he mi? dedi. Nireye köprü ideceksiniz? Kızılırmağa mı? Eyi olur. Eyi, hoş emme bu hanımı neye takdın peşine?

Babam:

— Bacım, dedi. Üç dört ay kalacağız orada. Hanım da gitmek, memleketi görmek istedi.

— Ey bari, dedi kadın. Gördü işte memleketi. Bana bak gızım. Otur oturduğun yerde. Ne ararsın dağda, bayırda.

Annem:

— Teyze, ben de memleketimizi görmek istedim, dedi.

— Eyi, hoş, gördün işte. Sana sorarlarsa ne gördün diye. Eşeğin gölgesini gördüm dirsin.

Çok zeki, alaycı ve konuşkan bir kadındı:

— Bak gızım, dedi. Memleketin her yanı böyle değildir. Suyu bol, koyunu, kuzusu besli, otlakları göz alabildiğine, ekinleri deniz gibi dalgalanan köyler de var.

Babam:

— Sen denizi gördün mü Bacım, diye sordu.

Kadın:

— Görmem olur mu, dedi. Ben Edirne'ye vardım. İstanbul'dan geçtim. Ama gözüm bir şey görmedi. Baktım, baktım emme görmedim.

— Şaşırdın mı?

— Neye şaşacakmışım? İnsanın bakması yetmez. İçi irahat olmalı ki baktığını görsün.

— Bacım, senin okur yazarlığın da olmalı?

— He, Gökdere Köyü'nde hem okula vardım, hem de hocadan Kur'an okumasını öğrendim.

— Peki, buralarda işin ne?

Kadın biraz düşündükten sonra:

— Ben her gün inerim yolun kenarına, dedi. Nane, kekik otu, bazen tereyağı götürürüm. Baş baş soğuk su ister otobüs yolcuları. Yağı da çok alırlar.

— Senin burada çiftliğin mi var?

— Ne dimezsin, olmaz olur mu?

Sonra bize işaret etti. Annemi tekrar eşeğe bindirdik. Artık yol bir dere içine doğru iniyordu. Bu yol değil, gelip geçmekle açılmış patikaydı. İndikçe bir su sesi duymaya başladık. Tatlı bir fısıltıydı bu. Eşek de susamış olmalı ki hızlandı kadın döndü:

— Dellenme kulağı kesik, dedi. Vardık işte.

Boğaza inmiştik. İki yaka da yemyeşildi. Ortada berak sulu bir dere akıp gidiyordu. Kışın her hâlde dağların suyunu toplamış olmalı ki yatağı epeyce genişti.

Sudan içtik, ellerimizi, yüzümüzü yıkadık. Eşek de suya epeyce girdi. Suyu uzun uzun emmeye başladı. Kadın:

— Gökdere budur işte, dedi. Siz bakmayın böyle uslu durduğuna. Karlar erimeye başladı mı ne var ne yok önüne katar, Kızılırmağa kadar sürükler. Bizim köy adını bu sudan almıştır.

— Neye buna Gökdere demişler.

— Ne yandan baksan gömgök mavidir bu su. Köyün alt yanında değirmenleri çevirir. Oradan kolayına geçit vermez.

Boğaz epeyce derindi. İki yaka da yeşillikti. Bazı ağaçlar yamaçlardan aşağı yuvarlanacak gibi yatmışlardı. Karşı tarafta bir kayalık görünüyordu.

Kadın annemi tekrar eşeğe bindirerek bizi suyun geçit yerine götürdü. Orada taşlar vardı. Üstlerinden basa basa geçtik. Geçerken su yanımızdan tatlı bir sırıltı ile akıyordu. Bazı yerde epeyce geniş bir göl oluşturmuştu.

Karşıya geçince suyun yatağında biraz yürüdükten sonra, dağın kenarına açılmış dar bir yoldan çıkmaya başladık. Su aşağımızda kalmıştı. Bir iki dönemeçten sonra geniş bir düzlüğe vardık. Burası insan eliyle düzeltilmiş, emek verilmiş ve meyve ağaçları, üzüm bağları yetiştirilmişti. Bu kısım çevresi bir çitle çevriliydi.

Çitin dışındaki otlakta birkaç koyun, keçi ve iki inek otluyordu. On iki yaşlarında kadar bir erkek çocuk yola çıkmış bize bakıyordu. Kadın:

— Arabaları bozulmuş Mustafa, dedi. Yolda kalmışlar, aldım getirdim.

Çocuk şaşkın şaşkın bize bakıyordu. Saçları ensesine ve yanaklarına doğru uzamıştı. Ayakları çıplaktı. Güneşten iyice yanmıştı.

Kadın annemin inmesine yardım ettikten sonra, çocuğa:

— Sen eşeği yerine götür, dedi. Terlidir, unutma.

Annem hâlâ topallıyordu. Kadın Mustafa'ya bir şeyler söyledi. Sonra bizim önümüze düştü:

— Buyurun, gidelim, dedi. Sizi irahatlandıracak eşyamız yok emme dinlenirsiniz.

Babam sordu:

— Burada sizden başka kimler var bacı?

Kadın başını salladı:

— Mustafa benim torunumdur, dedi. Babası iki yıl önce burada öldü. Mezeri de şu yandadır. Başka kimsemiz yok.

— Peki ama burada nasıl barınıyorsunuz?

— Ne ideceksin oğul! Alnımızın yazısı. Oğlum, Mehmet'im gelmedi köye. Çok yalvardım. Dünyadan elini eteğini çekti. Hani köyde yok yoksul da değildik. Vardı tarlamız, davarımız. Bize bir el uzanırsa onu boş çevirmezdik.

Odunlardan çatılmış bir kanepenin yanına gelmiştik. Annem ilişti. Bizler de oturduk. Babam:

— Buradaki yemiş ağaçları, üzüm bağı sizin mi? dedi.

— He, dedi kadın. Biz yetiştirdik.

— Toprak da sizin mi?

— Bizim ya?

Kışın da burada mı oturuyorsunuz?

— He ya. Nireye varacağız ki?

— Hani burası epeyce uzak bir dağ. Kurt kuş gelmez mi?

— Gelir gelmesine. Çok kış bastırırsa aç kalır canavarlar. Ama bize bir ziyanları dokunmaz.

— Yalnızlık sizi ürkütmüyor mu?

— Oğul, ne çıkarsa çokluktan çıkar. Yalnız insanın başı daha dinç olur. Bundan sonra bana insanların ne gereği var? Biz insanlardan çok kötülük gördük. Mehmet'im bu yüzden öldü gitti. Yoksa kara kuş gibi dağın tepesinde ne işimiz vardı bizim? Ama nidersin, işte kader bu.

KARTAL KAYA

İhtiyar kadının adı Ümmühan'mış. Yaşı belki fazla değildi, sağlığı yerinde görünüyordu. Bizim önümüze düştü. Bir tarafı derin bir uçurum olan epeyce geniş bir yoldan yürüyordu.

Durdu ve toprağı düzeltilmiş, baş ve ayak uçlarına birer taş dikilmiş olan mezarı gösterdi:

— Mehmet'imin mezarı, dedi. Onu buraya ben gömdüm. Kendi elimle eştim toprağı, Mustafa'm da bana yardım etti.

Durdu, değneğini koltuğunun altında tutarak bir Fatiha okudu. Sonra yine yürüdü. İçimize bir korku girmişti. Fakat geri dönemiyecek bir durumdaydık. Bir kayayı döner dönmez karşımıza bir oyuk çıktı. Bu oyuğun bir koridora, ya da bir tünele benzeyen içine girdik. Kadın dipdeki kapıyı itti.

Kendimizi çok geniş bir mağaranın içinde bulduk. Kadın bir tahta kepengi açtı. İçeriye gün ışığı girdi. Burası serin ve sessizdi. Yalnız ince, çok ince bir su sesi geliyordu bir yerden.

Yere hasırlar, hasırların üstüne bir kilim serilmişti. Mağaranın bir yanı kerevetlerle döşenmişti. Bunların üstünde biraz katıca şilteler vardı ki onlar da dokuma örtülerle kaplanmıştı.

Mağaranın tavanı çok yüksekti. Kenarları beyaza yakın ve tek parça taşla kaplıydı. Kadın bize oturacak yer gösterdikten sonra:

— Geldiğimiz boğaza İnboğazı derler, dedi. Suların kimbilir kaç yılda oyup açtıkları bu boğazdaki dereye de Gökdere derler. Köylüler bu yana çokluk gelmezler. Bunca yolu aşmak kolay değil.

Babam sordu:

— Bu mağarayı oğlunuz mu açtı?

— Yok, dedi kadın. Buna insan gücü yetmez. Burayı Gökdere'nin kaynağı açmış olmalı. Mehmet'im öyle derdi. Biz buraya geldiğimizde bu mağarayı böyle bulduk. Zati köylüler böyle kaya oyuklarına in derler. Boğaza da bu kaya oyuğu yüzünden İnboğazı demişler.

Mustafa bir güğüm getirdi. Bir kaç tane de bardak. Kadın üçümüze de güğümden ayran koydu:

— Hele için biyol, dedi. Kendi evinizde gibi irahat oturun. Burası eminliktir. Kurt kuş uğramaz buraya. Rüzgâr kuvvetli oldu mu bir uğultu yapar. Biz buna çabuk alıştık. İçiniz kalkmasın diye size söylerim.

Annem bir türlü rahat edemiyordu:

— Ümmühan Teyze, dedi.

— Ha, canım, dedi kadın.

— Ümmühan Teyze burada siz korkuyor musunuz?

Kadın şaşmış gibi:

— Neden korkacakmışım ki? dedi. Kötü insan uğramaz buraya? Canavar gelmiş olsa, aha şurada çifte var. Biyol yüzüne doğrulttum mu pişman ederim.

— Şimdiye kadar hiç canavar geldi mi?

— Mehmet'imin sağlığında iki kurt varıp gelmişti. Bizim davarın kokusunu almış olmalılar. Mehmet birini vurdu. Öteki kaçtı gitti. Bir daha gelen olmadı. Biz daha çok kara kuştan korkarız.

— Kara kuş nedir?

— Buralarda kartala kara kuş dirler. Çok büyükleri olur. Altı aylık bir kuzuyu yakaladığı gibi kaldırır.

— Burada kara kuş var mı?

— Var. Kara kuş milleti insanın erişemiyeceği yüksek yerlerde yuva yapar, orada yavru çıkartır. Biz vardık varalı bir ziyanlarını görmedik.

Ayranları içip sedirin üstünde rahatlamıştık. Kadın bir kaç defa gitti, geldi. Bir şeyler hazırladığını anlıyorduk. Babam:

— Ümmühan Hanım dedi. Bizim için zahmete girme.

Kadın yere çöküp oturdu:

— Ne zahmetli oğlum, dedi. Buraya konuk geldiği mi var ki? Ben de bir iki eyi insan yüzü gördüm. Hani Gökdere Köyü'nden gelseydiniz sokmazdım sizleri bu ine. Ben doğup

büyüdüğüm köye düşman oldum. Ocağımızı söndürdüler bizim.

Ümmühan Hanım'ın içinde sinsi ama canına yerleşmiş bir öfke ve kin vardı. Kurumuş ellerinin değnek gibi parmakları titriyordu.

Babam konuyu değiştirmek için:

— Burada bir su sesi var, dedi.

— He, dedi kadın. Vardır ya. Gökdere'nin pınarlarından biri de bu kayalıklardan çıkar. Bu ini de o kaynak oymuş olmalı. Toprağı killi, yumuşak bulmuş. Eritmiş bütün, akıp götürmüş. Burada böyle bir kaç in daha var. Davarı orada barındırınız. Arayı böldük. Kapı takdık. Taş yumuşaktır. Kolay işlenir.

Babam bakınarak:

— Buraya çok emek vermişsiniz, dedi.

— Evet, dedi kadın. Barınmak için çok çalıştık. Mehmet'im dört yıl durmadan taşlarla uğraştı.

— Bir yerden bir geliriniz var mı?

— Biz olmaz olası o Gökdere Köyü'nde zengin sayılırdık. Daha da orada tarlalarımız var. Çok yalvardım Mehmet'ime. Etme, eyleme, didim. Ama durmadı. Bense ardından sattım, savdım vardım bu yana. Şimdi iki ineğimiz, koyunlarımız var. Biraz da tavuk yaptık. Ekeriz, biçeriz. İki canız, ne olacak.

— Yola kadar ne için iniyorsunuz, su mu satıyorsunuz?

— Oğul, para ile su satılır mı? Şoförler tüm beni tanırlar. Bir şey ısmarlarsam alır getirirler. İki günde bir inerim yola. Kasabadan yana otobüs varır, gelir. Tereyağı isterler, nane kekik otu isterler, bana da kavurma, tuz, şeker getirirler. İnsan kısmısı her şeyi kendisi yapamaz ki. Ben otobüsü beklerken sizi gördüm. Bu yana çokluk tenezzüh gelmez.

— Tenezzüh dediğin nedir?

Yaşlı kadın:

— Zenginlerin altlarındaki arabalara köylerde tenezzüh derler. He, şunu da diyeyim. Biz bu dağın doruğuna vardık varalı bir kul gelmemiştir bu yana. Uzaklarda dolaşan, dere içlerinde dolanan avcıları görürüz, emme çıkmazlar yukarıya. Bir siz vardınız diyecektim, dedi.

— Biz de gelmezdik Ümmühan Bacı. Sen getirdin bizi.

— He, öyle ettim. Ne yaparsın, buralarda kaldıysak biz de insanız.

— Siz insanlardan kaçıyor musunuz?

— Biz mi? Ne korkumuz var ki? Emme Gökdere köylüsünü sokmayız buraya.

— Bütün köy size kötülük mü etti?

— Ben Allah'tan korkarım aslanım. Tümüne kötü diyemem. Eh, kurunun yanı sıra yaş da yanar derler. Bize kötülük etmemiş olsalar bile başımıza gelenleri bilirler.

— Buralarda yalnız yaşamak zor değil mi?

— İnsana arada bir bir sıkıntı basar. Sanırsın ki yüreğinin üstüne bir çeki taşı basmışlar. Emme rahatına da rahat. Gelen yok, giden yok. İşine karışan olmaz.

Annem sordu:

— Kaç yıldır buradasınız?

— Dimedim mi onu? Dört yılı biraz geçti.

— Burası bayağı bir ev gibi döşeli.

— He, bizim işimizi görür. Mehmet'imle bir yıl uğraştık. Kazdık, küredik, taş kırdık. Kovukların altını düzledik. Ne kapı vardı, ne baca.

— Kışın üşümez misiniz?

— Bu taş kovukları her çağda soğuktur. Kışın soğuk çokluk artmaz. Bazı bazı ateş yakarız. Aha şurada ocak var. Sonra inekler yanımızdaki bölmede yatar. Onların sıcağı bize ateş aratmaz.

— İnekler sıcak mı olur?

— He ya. Allah'ın hikmeti. Bu hayvanlar oldukları yerleri ısıtır. Biz köyde daha çok üşürdük.

— Burada epeyce eşya var?

— Vardır. Kerevetti, masaydı, sandalyeydi, raftı hep Mehmet'im yaptı. Boğazın altında, sazlıklar vardır. Oradan saz getirdi. Ben hasır ördüm, yerlere yaydık ki tabanlarımızdan soğuk işlemiye.

— Çok güzel, ama burada bir de oğlunuz var. Onun böyle dağ başında büyümesi sakıncalı değil mi?

Kadın içini çekip:

— Yüreğimin başını sızlattım gızım, dedi. Ben düşünmem mi bunu? Ama neyliyeyim. Arada bir onu yollarım yol kıyısına. İnsan yüzü görsün diye. Yağ götürür, peynir götürür, yemiş götürür. İsteyene su verir. Buranın suyu bir başkadır. İnsan şerbet içtim sanır. Emme kaynaktan almak gerek bu suyu. Oğlan için dedindi. Babası buralarda yokken Gökdere Köyü'nde okula vardıydı. Üç yıl okudu. Sonra bu yana vardığımızda, babası kasabaya varınca ona kitaplar aldı, defter, kalem aldı, bildiği kadar bir şeyler öğretti. O sizlere ömür merhum olunca ben bildiklerimi öğrettim Mustafa'ya. Bakarsın iğne kırılır, tire tükenir, tuz iktiza eder, Mustafa erkencene atlar eşeğe, varır kasabaya, eksiklerimizi alır.

— Hastalıktan korkmaz mısınız?

— Kim korkmaz ki gızım! Benim asıl korktuğum, Mustafa'nın askerlik çağına erişmeden, ölüp gitmem. Oğlancık buralarda ne etsin.

— Ölüm herkes için vardır Teyze. Maşallah sağlıklı görünüyorsun.

— Ben çokluk yoğurt yirim, yemiş yirim, ete, yumurtaya kulak asma.

— Et var mı buralarda?

— Onu dimedim mi? Biz hayvan kesmeyiz. Kavurma alırız kasabadan. Teneke ile alırız. Koyarız soğukluğa. Bazı yemeklere katarız. Bizim bahçenin ardında tarlalarımız var. Ne gerekirse ekeriz.

— Size yorgunluk olmaz mı?

— Başka ne işimiz var ki?

Biz bir türlü yorgunluğumuzu üstümüzden atamadık. Serilip kalmıştık. Bir oda kadar geniş olan bu mağarada ancak bir küçücük çocuğun sığacağı kadar bir pencere açılmıştı. Buraya da tahtadan bir kepenk yapılmıştı. Işık buradan geliyordu.

Duvarlara sıralanmış raflarda bazı kaplar, bu arada aletler ve gaz lambaları vardı.

Kadın masayı sedirin önüne çekti. Üstüne bir başka örtü serdi. Sonra tabaklar koydu, çatal, kaşık koydu. Ortaya bir ufak tencere getirdi. Bunda çok lezzetli bir çorba vardı. Arkasında parça etlerle pişmiş kuru fasulye, sonra açma, börek ve birkaç çeşit meyve geldi ki bunların hepsi çok taze ve lezzetliydi.

Bu yemekten sonra kadın bir çardağa davet etti. Çardak meyve bahçesinin mağaradan tarafına kurulmuş, çok güzel manzaralı bir yerdi.

Oraya geçerken küçük bir mağarada bir marangoz tezgâhı, bir köstere taşı, bir oturaklı kahve değirmeni duvarlardaki raflara bırakılmış çeşitli aletler gördük. Bunlardan başka çuval, küfe, küp gibi şeylere doldurulmuş yiyecekler ve yemek kapları vardı. Büyük mağaradan buraya bir kapı ile geçiliyor ve buradan dışarıya da başka bir kapı ile çıkılıyordu. Dışarıya açılan kapılar, gayet kalın ve sert ağaçtan yapılmışlardı. İçeri taraftan kalın sürgüleri vardı.

Bize en garip gelen pencerelerdi. Bu pencereler dışarıdan, içinde bir insan oturacak kadar geniş ve bazen bir buçuk, bazen iki metre kadar derindi. Mağaraya açılan tarafından

bir insan kafası sığmazdı. Bu pencerelerin ışık almak için oyulduğunu anlaşılıyordu.

Ümmühan Hanım oraya baktığımızı görünce:

— Eee, dedi. Yeme içme gibi ışık da gerekli insan oğluna. Mehmet'im çok uğraştı bu pencereleri açmak için. Ömrünü öyle tüketti.

Kadın her konuda bir kere olsun oğlunu anıyor ve içindeki ıstırabı gidermek ister gibi, ya da o ıstırabın etkisi ile, bir şey okur gibi ileri geri sallanıyordu. Ben küçük mağara bölmesinden geçerken elimle işaret ederek sordum:

— Teyze, bu ne işe yarar?

Kadın baktı ve:

— O yapağı tarağıdır oğul, dedi. Biz koyunlardan kestiğimiz yapağıları yıkarız, kuruturuz, sonra bu tarakla tararız. Bu tarağı da oğlum Mehmet'im yaptı burada. Yapağıyı iki elinle tutarsın. Yukarıdan doğru bastırırsın tarağın dişlerine. İki yana çekersin. Böyle ede ede yapağılar düzelir. Sonra onları bükeriz, ya şişle, ya da tığ ile öreriz. Neylersin o da gerekir.

Çardağa güller sardırmışlardı. Bu sarmaşık güller çardağı iyice kapatıp güneşi kesmişti. Sonra rüzgârın da doğrudan insana çarpmasına engel oluyordu. Hoş bir gül kokusu yüzümüze çarptı.

Yaşantısının sonuna gelmiş, içi yanık kadının çiçek merakı bizi şaşırttı. Oturduğumuz yerden renk renk çiçekleri seyrediyorduk. Karşımızdaki manzaraya gelince, yemyeşil bir dağ sırtı idi. Daha ileride, çok uzakta çıplak tarlalar görünüyordu. Çardağın yakınlarında hepsi de genç olan meyve ağaçları vardı. Bunların bazısında sofrada yediğimiz taze meyvelerden birkaç çeşidi görüyorduk.

Çardağın yanında, kayalardan çıkan bir su durmadan önündeki geniş ve taştan oyulmuş bir yalağa akıyor, fazlası yemiş ağaçlarının yanındaki arka geçip kayboluyordu.

Orta boy bir köpek ağır ağır yanımıza kadar geldi. Ümmühan Hanım:

— Rahat dur Çomar, dedi. Yabancı yok.

Köpek ayaklarımızı kokladıktan sonra biraz ileride bir yere yattı. Kadın:

— Gayri sizleri tanıdı, dedi. yabancı insana alışık değildir. Pek işimize yaradığı yok a, ama olsun, burada doğdu. Anası dere içine inmişti, bir daha dönmedi.

DAĞDA İLK GECE

Dağ başında, ümit edemiyeceğimiz kadar lezzetli bir akşam yemeği ve yemiş yedikten sonra uykuya hazırlanıyorduk. Alışmadığımız yol, sıcak ve dağa tırmanış bizi yormuştu.

Ümmühan Hanım upuzun sedirin üstüne yatacağımız yerleri hazırladı. Elinde renkli bir yün örgüsü vardı. Bu örgüde insanın dikkatini çekecek kadar güzel ve zevkli desenler görünüyordu.

Annem Nezihe Hanım:

— Teyze, dedi. Maşallah çok marifetlisiniz. Nedir bu ördüğünüz?

Kadın gülümsiyerek:

— Çorap, dedi. Biz çorapları böyle renkli öreriz.

— Buralarda yün bulunuyor mu?

— Ne arasın yün. İşte koyunlardan aldığımızı eğirip boyuyorum.

— Ben Ümmühan adını hiç duymamıştım. Kim koydu size bu adı?

Ümmühan Hanım:

— Besbelli babam koymuştur, dedi. Ben sekiz yaşıma varıncaya kadar yaşamıştı. Derin Hoca derlerdi ona. Beş vakit namaz kılardı. İşte çocukluğumda o beni hafız yapmak iste-

miş. Kur'an dersine yollamıştı. Benim adıma gelince Ümmühan, han anası demektir. Üm diye Arapçada anaya derler. Ümmügülsüm gibi.

Babam:

— Sizin epeyce okuduğunuz anlaşılıyor, dedi. Uyanık ve bilgili bir hanımsınız.

Ümmühan Hanım:

— Bizim okumuşluğumuzdan ne olacak! dedi. Ama iyi ki biraz okumuşum. Burada Mustafa'ya biraz okumayı, hesabı öğrettim. Köyde üç yıl okudu ama yeter mi?

Babam:

— Bu çocuğun istikbalini düşünmek gerek, dedi. Allah size uzun ömürler versin. Ama bir gün Mustafa yalnız kalacaktır.

Kadın içini çekerek:

— Allah bir kulundan geçmez, dedi. Kimsesi yoksa Allahı var. Benim elimden ne gelir. Benim derdimi deşme oğul.

Daha sonra. Mustafa ile konuştu:

— Hayvanları eyice kapattın mı Mustafa?

— Kapattım nine.

— Kapıları da kapattın mı?

— Kapattım nine.

— Pencere kepenklerini de kapattın mı?

— Kapattım nine.

— E gayri biz de çekilelim de misafirlerimiz uyusun.

Ayağa kalkınca:

— Gızım, dedi. Dağ yüksektir. Geceleri çok rüzgâr alır, uğultular olur. Sakın korkayım dime.

Bize rahatlık diledikten sonra lambayı kısarak çekildi. Pijamalarımız, başka elbiselerimiz arabada kalmıştı. Yarı soyunarak uzandık. Bu taştan oyulmuş mağarayı ölgün gaz lambasının ışığında seyrediyordum.

Annem:

— Recai Bey, dedi. Yarın şoför gelir mi dersin?

Babam:

— Ne bileyim Nezihe, dedi. Tanımadığımız yerlerdeyiz. Böyle bir dağa çıkıp bir mağarada geceliyeceğimiz aklımıza gelir miydi!

— Keşke şoförü doğrudan doğruya kampa yollasaydın. Oradan bizi almak için bir araba yollayabilirlerdi.

— Orada kamyondan başka araç yoktur Nezihe. Çaresiz bekliyeceğiz.

Bir süre daha geçti. Ben uyumaya çalışırken annem:

— Recai Bey, dedi. Duydun mu?

— Neyi?

— Mustafa'nın kepengini kapattığını pencere gibi yer var ya?

— Evet.

— Mustafa orasını kapatırken dışarıya bir şeyler koymuştu?

— Farketmedim, ne oldu?

— Dinle bak, oradan bir sürtünme sesi, bir gürültü geliyor.

Ben de dinledim. Dışarıdan birisi tahta kepenge vuruyor, ya da tırmalıyor sandım. Babam doğruldu baktı. Fakat kepengi açmaya cesaret edemedi.

Uykumuz kaçtı. O gürültü biraz sonra kesilmişti. Bu defa bir uğultu başladı. Ümmühan Hanım'ın söylediği gibi rüzgârın çıkarttığı bir sesti bu. Bazen artıyor, bazen kesiliyordu.

Böylece saatler geçti. Hiçbirimiz uyumamıştık, ama belki uyumuştur, diye birbirlerimize seslenmemiştik. Bazen mağaranın üstünden bir şeyler yuvarlanır gibi oluyordu. Belki rüzgâr çürük taşları kopartıyordu. Belki de bana öyle geliyordu. Bir aralık da eşeğin anırmasını derinden derine duydum. Sonra çok uzaktan gelir gibi horoz ötmesini işittim.

Sabaha karşı uyumuşum. Fakat annem hiç uyuyamamış, babam da onun konuşması ve korkusu yüzünden uykusuz kalmış.

Sabahleyin tepsi böreği, tereyağı, koyun sütü ve birkaç çeşit reçelle bir kahvaltı ettik. Bu kahvaltıdan sonra babamla birlikte meyve bahçesini gezdik. Çardaktan biraz uzaklaşınca altında mağaralar bulunan kayalığa uzaktan baktık. Gerek üzüm bağının, gerek meyveliğin üzerine hemen hemen birer metre aralıklı teller gerilmişti.

Kayaların üzerinde de kovuklar, uzaktan kara kara görünen oyuklar vardı. Gayet iri bir kuş, kara bir kuş, yüksekler-de daireler çevirerek kayalığın üzerine doğru yaklaşıyordu. Ağzında bir şey var gibiydi. Birden ağzındaki o taşıdığı şeyi kayalığın üzerine doğru bıraktı. Kendisi de dimdik aşağıya doğru süzüldü. Düşürdüğü şeyi tekrar yakaladı. Görebildiğimiz kadar onu parçaladığını ve kayaların arkasındaki bir kovuğa götürdüğünü gördük. Babam sıkıntı içinde:

— Bu bir kartal, dedi.

— Kartal mı? dedim.

— Evet, dedi.

— Ama Ümmühan Hanım burada kartal olmadığını söylemişti, dedim.

— Hayır, dedim babam. Kartal olmadığını değil, onlardan bir ziyan görmediğini söylemişti.

Çardağın altına döndük. Annem gece uyuyamadığından, pencerenin arkasında hep bir tıkırtı olduğundan bahsediyordu.

Kadının yüzünden bir şey öğrenmek mümkün değildi. Buruşuk yüzü büsbütün duygusuz ve telaşsızdı. Anneme:

— Kızım, dedi. Burası dağ başı. Ben peşin söyledim. Dağ uğultu yapar. Dört bir yandan esen yel buraya uğrar. Şunda

iki günlük konuksunuz, ne tasa edersin? Biz bunca yıl burada oturuyoruz, ne geldi ki başımıza! Vuran kıran olmadı.

Annem ısrarla:

— Pencerenin arkasında muhakkak canlı bir hayvan vardı, dedi. Tahta kepengi tırmalıyordu.

Kadın hiç telaş etmeden:

— Buralarda küçük baş hayvanlar vardır, dedi. Gelincik derler, tavşan derler eksik olmaz. Kara kuş kovalar onları. Sığınacak yer ararlar.

— Kara kuş mu?

— He, dedi kadın. Ne var ya! Ben dimedim mi var diye. Emme bize bir ziyanı olmaz. Bazı gece yalağa iner, su içerler. Yavru çıkardıkları zaman yuvaya iletirler. Onlarınki de can, onlar da ana, baba.

Babam biraz ağır bastı:

— Ümmühan Hanım, dedi. Siz alışıksınız. Belki o kara kuşlar da sizi tanırlar. Ama bize saldırabilirler.

— Korkman, dedi kadın. Dere içinde, boğazda tavşandı, gelincikti, yılandı, hayvan mı yok. Neye saldırsınlar insana?

Sonra elini dizine vurarak:

— Buraya geldiğimiz çağdaydı, dedi. Daha bu bahçeler, bağlar kurulmamış, biz eyice yerleşmemiştik. Nerede rastladırlarsa bir kara kuşu vurmuşlar. Hayvan atmış kendisini buraya kadar. Mehmet'im vardı yanına, kuşun tüyleri tüm kan içinde. Saçma ile vurmuşlar. Mehmet'im acı çekmesin diye kesecek oldu. Ben elini tuttum "Etme oğul. Bize ne kötülük etti ki. Her canlıyı Allah yaratır." dedim.

Biz dikkatle dinliyorduk. Ümmühan Hanım:

— Mehmet'im beni dinledi, dedi. Kara kuşu küçük mağaraya götürdük, yarasını, beresini tuzlu su ile onardık. Geçmiş gün, aklımda kalmadı, yattı mağarada. Azdan azdan kendine geldi. Önüne su, et lokması koyardık. İki üç gün sonra bakdık

ki yemiş. Bunun bir de eşi varmış. Belki de kardeşiydi. Mağaranın tepesinde, kayalıklarda dolanır, dururdu. Bizim kara kuşta uçacak derman yoktu. Ama yukarıdaki onu görüyor uçmaya çağırıyordu.

— Yaralı kuşu görecek kadar yaklaşıyor muydu? diye sordum.

Ümmühan Hanım:

— Oğul, dedi. Bu kartal milleti, atmaca, şahin milleti çok yükseklerden baktı mı aşağıdaki bir serçe kuşunu görür. Gözleri çok keskin olur bunların. Bir de gördü mü kayaların, fundalıkların arasından bir yılan canını kurtaramaz. Yeter ki çok sık ağaçlı bir ormanlık ola.

Babam:

— Ormana girmezler mi? dedi.

— Hayır, dedi kadın. Bunlar dar yerlere sokulmazlar.

— Peki sonra sizin kara kuş ne oldu?

— Ne olacak, eyileşti. Yedi, içti. Gücü yerine geldi, ama desem inanmazlar bir hindi, bir tavuk kadar bize alıştılardı. Hayvan hayvanken iyilik nedir biliyor. Adını da Şahin komuştuk.

Babam gülümsiyerek:

— Ara sıra el öpmeye geliyor mu? dedi.

Kadın:

— Sokmayız, dedi. Tavukları otlatırken başlarında duruyuz. Yemiş bahçesine salarız, oraya inmez kara kuşlar. Teller germişti Mehmet'im. Kartal milletinin kanadı bir uçtan bir uca iki kulaç olur. Dar yerlerden kolayına toparlanıp kalkamaz. Eh, bize gelip de ne bulacak? İnboğaz'da yiyeceğin kıtlığı mı var?

Anmem tekrar sordu:

— Pencereye gelen hangi hayvanlardır teyze?

— Sincap olmalı, dedi kadın. Bazı bazı gelirler. Hele badem, fındık gibi yemişler oldu mu bize rahat vermezler.

— Pencerenin oyuğunda ne arıyorlar?

— Kara kuştan korkmuş olmalılar.

— Bu kara kuşlar gece de dolaşırlar mı?

— Erkeği bazı bazı dolaşır. Şimdi yavru büyütüyorlar.

İnboğaz'ın üstündeki kayalıklardan aşağıya doğru bakınca manzara hakikaten çok güzeldi. Sabahın erken saatinde çöken sis iki yamaç arasında geniş bir deniz gibi uzanıyor, bu sislerin arasından bazı tepeler, bazı büyük ağaçlar dışarıda kalıyordu. Daha sonra güneşle birlikte sıcak başlıyor ve sis olduğu yerde eriyip kayboluyordu.

Bazen çok uzaktan köpek sesleri geliyordu. Bunları ancak dikkatle dinlersek duyabiliyorduk. Karşı sırtlardaki köylerde bulunan adamlar seçilemiyordu. İnsan kendisini büsbütün yalnız sanıyordu.

Annem:

— Yolculara su götürmeye mecbur musunuz?

— Eeeee, burada Mehmet'im yatıyor. Onun canı için su dağıtırız.

— Allah kabul etsin Teyze.

— Sağ olun kızım.

Annem bir aralık küçük valizden mendil, tarak gibi şeyler çıkarttı. Kadın bunların arasında dikiş makasını gördü.

— Hanım kızım, dedi. Siz şehirlere varacaksınız. Giderken bu makası bana bırakınız. Her ne ederse parasını veririm.

Annem telâşla:

— Ümmühan Hanım, dedi. Bizi buraya getirdiniz, yedik içtik, biz size borçluyuz, bir makasın ne kıymeti olur ki.

Kadın az daha ağlıyacaktı:

— Ömrün çok olsun yavrum, dedi. Kasabadan kaç makas aldırdımsa, elimden düştü mü hep kırılır. Allah senden razı olsun.

GÖKDERE'NİN HİKÂYESİ

Yalnız annem değil, alışmadığımız bu dağ başından, sonra kartallara komşu olmaktan biz de tedirgindik. Kayalığın derin ve geniş bir manzarası vardı ama rüzgârın uğultusundan başka bir ses yoktu.

İkinci gece, uykusuzluk canımıza yettiği için üçümüz de uyumuştuk. Güneş yeni doğarken, kalktık. İhtiyar kadın bir kedi sessizliği ile dolaşıyordu. Çardağın yanındaki suda elimizi yüzümüzü yıkadık kurulandık. Kadın çardağın altına kahvaltı hazırlamıştı. Bu defa bize birer rafadan yumurta ile tereyağlı ekmek, çeşitli reçeller ikram ediyordu. Kendisi bir çanak ayranın içine ekmek ufalıyor, onu kaşıkla yiyordu.

Mustafa'yı sorduğumuz zaman:

— O gün doğmadan yola çıktı, dedi. Benim oğlumsa onun da babası. Canı için susamışlara su versin, duasını alsın.

Babam:

— Gitmişken bizim arabaya da baksaydı, dedi.

Kadın:

— Dimeye gerek var mı? dedi. Elbette bakar.

Annem:

— Bu Mustafa'nın annesi ne oldu? dedi.

Kadın tartaklanmış gibi bir sarsıntı geçirdi. Buruşuk yüzü kızardı, sonra soldu:

— Sizlere ömür, dedi.

— Burada mı öldü?

— Hayır, Gökdere Köyü'nde.

— Hasta mıydı?

— Yok, çok sağlamdı, güzeldi de.

Bu sırada biraz ilerimizde bulunan, elimizi yüzümüzü yıkadığımız ve oralarda ekili olanları sulayan çeşmenin etrafı bir bulut geçmiş gibi karardı. Biz başımızı çevirdik. Annemin korkudan çenesi titredi. Babam telaşlandı. Kadın:

— Korkmayın, dedi. Bu Şahin'dir. Yavrulara su almaya geldi.

Hakikaten hayli iri olan kartal, pençeli ayaklarıyla suya doğru yürüdü. Keskin gözleriyle bize baktı. Ümmühan Hanım:

— Çok eğlenme, dedi. Suyunu alda git gayri.

Hayvanın iri ve korkunç gagası vardı. Üst gagası alt gagasının üstüne doğru kıvrılmıştı. Dilimizi tutarak onu seyrediyorduk. Tıpkı bir tavuk gibi gagasını suya daldırıp başını dikerek bir iki kere su içti. Sonra bir daha gagasını daldırdı, başını dikmeden yürüdü, açıklık yere gelince ayaklarının üstünde yaylanıp zıpladı ve bir iki kanat çırpışta havalandı, bir iki döndü ve üst tarafımızdaki kayalığa indi.

Bu sırada köpek de dolaşıp otlamakta olan hayvanların yanındaydı. Kartal inince çeşmeye yaklaşıp durmuştu. Kartal havalanıncaya kadar oradan ayrılmadı.

Bu olay geçtikten sonra babam:

— Her zaman buraya su almaya gelir mi? dedi.

— Gelmez, dedi kadın. Bazı bazı iner. Daha yavru uçurmadılar. Onları yuvada beslemek lazım. Bunlar büyük sallı kuşlardır. Kolay toparlıyamazlar kendilerini. İnboğaz'a inip oradan su almak kolay değil. Dar yerlere, ağaçlıklara hiç sokulmazlar.

— Sizin köpek bu hayvandan pek hoşlanmıyor sanırım!

— He, öyledir. Bir iki kez kapıştılar. Kartal kısmı yerde yürürken çokluk korkulu değildir. Gaga atmaya, ayağı ile kapmaya kalkar. Ama köpek milleti de akıllıdır hani. Karta-

Kartalın su içişini korkudan ürpererek seyrediyorduk.

lın yeri yalayıp geçerken kanat çırpacağını bilir. Bir tümseğe siner, sonra ardından saldırır.

Kartal konusu bittiği zaman annem:

— Mustafa'nın annesini anlatıyordunuz Ümmühan Hanım? dedi.

Kadın gönülsüz ve kederli:

— Öyleydi, dedi. Safiye astı kendini.

— Safiye kim?

— Mustafa'nın anacığı?

— Neden astı?

— Gökdere'nin dedikodusuna kurban gitti Gelin Safiye'm.

Biz kadını daha fazla kederlendirmemek için bir şey sormadık. Fakat o içindeki acıyı bir iki damla yaşla belli ettikten sonra, titrek bir sesle:

— İçimde bir acı ki sormayın, dedi. Kime anlatayım bunu, dağa, taşa, bu kara kuşa mı? Yoksa Mustafa'ya mı? Bu Gökdere köylüleri bize çok etti. Ocakları batsın.

Kadın başından eksik etmediği beyaz başörtüsünün ucu ile yüzündeki gözyaşı ıslağını sildi. İçini çekti:

— Biz köyde varlıklıydık, dedi. Dört göz evimiz, bağımız, bahçemiz, ağıllarımız, çift hayvanlarımız vardı. Babam hem zengin, hem okumuş bir adam. Eh, bir adam varlıklı oldu mu onun düşmanı da eksik olmaz. Ama babam aldırmazdı söylentilere. Elinden geldiği kadar sağa, sola yardım ederdi. Benim yetiştiğim sıralardaydı. Köylüler gün geçmez bizim davarlarımızdan bir ikisini çalarlardı. Babam muhtara söyler, muhtar da "Canım ağa. Sende hayvanın kıtlığı mı var. Fakirin biri kalkmış bir koyun çalmış, davacı olmak sana yakışır mı?" derdi.

Ümmühan Hanım dişlerini sıkarak:

— İşte böyle, dedi. Bizden davar çalanı muhtar korur. Babam kalktı tüm hayvanlarımızı damgalattı. İşi jandarmaya da bildirip çobanlarımızı silahladı. Bu kez bağlarımıza dalar, geceleyin üzüm toplar, ya da harmanımızı yağmalarlardı. Köyde iyi adam yok değildi. Ama kötüler de az değildi. Azdan azdan bizim aile ile köylünün arası açılıyordu. Kimsenin hakkını yemeyen, kimseye kötülük etmeyen babama karşı bu düşmanlık nereden geliyordu? Çünkü babam dedemden beri zengindi. Çalışkandı. Aklı başında bir adamdı. Gökdere'nin

toprakları verimli, hayvanları sağlıklı, ağaçları bol olduğu hâlde birkaç kötü köylüyü babama karşı ayaklandırdı. Çalışmadan para kazanmak isterlerdi. Babam da göz açtırmazdı.

Ümmühan Hanım:

— Nur içinde yatsın, dedi. İyi adamdı. Eli açık, acıması bol, müslüman adamdı. Hacı Ahmet derler, askerden yeni gelmiş bir delikanlı vardı. Beni isteyecek oldu. Ben de gitmem demedim. Bir düğün ettiler. Boğazlarına kor düşsün. Bütün köylü yedi içti. Güldüler, oynadılar. Arası çok geçmeden babam öldü. Kocam Hacı Ahmet köydendi. Orta hâlli bir ailenin bir oğluydu. Hacılığı yoktu. Ona Hacı demişler işte.

Babamdan kalan malı ziyan etmedi. "Ümmühan" dedi bana. "Biz bu hayvanları azaltalım, bu kadar tarlayı elimizde tutmayalım. Bakması, kollaması güç olur." Ben de "Olmaz" demedim. İşi kıstık, hayvanları azalttık. Hepsi gözümüzün önünde olsun istedik. Öyle de yaptık. Hacı Ahmet, köylünün düşmanlığını ortadan kaldırmak istedi ama bu kez ona da sataşıyorlardı. Hacı Ahmet, babam gibi yumuşak başlı değildi. Benim için oynak derlermiş. Bağ yollarında şununla bununla söyleşirmişim.

Bu laflar ağızdan kulağa bana kadar vardı. Genç kadındım. Gücüm kuvvetim yerindeydi. Babamdan en çok iyilik gören, en yakın komşumuzdan çıkardı bu kötü laflar. Birgün vardım evlerine, birkaç konuğu vardı. Kapıya vurdum tekmeyi, girdim içeriye:

— Yediğin ekmek gözüne dizine dursun. Daha kursağında babamın evinin aşı var. Sen benim gibi iki canlı kadına nasıl oynaklık yakıştırırsın. Beni kendi kızın, kendi karın mı sanırsın?

Bunu dedim ve suratına iki de tokat çaldıktan sonra:

— Hele duyayım bir kez daha, dedim.

Hacı Ahmet bana:

— Etme Ümmühan, dedi. Aldırma bu kötü kişilere. Onlar kendi ayıplarını örtmek için çevrelerine sataşırlar.

Gayri köyle ilişkimizi kestik. Selam, sabah yoktu gayri. Bir zaman sonra Mehmet'im dünyaya geldi. Eee, ne demişler. Hayır dile komşuna, hayır gelsin başına. Bize kötülük etmeye çalışanların başlarına gelmedik kalmadı. Kiminin kızını kaçırdılar, kiminin karısı kötü oldu. Biz buna ne sevindik, ne yerindik. Bizim de köyümüzdü burası. İsterdik ki kim varsa iyi insan olsun, kim varsa yoksul kalmasın, kimsenin canı yanmasın.

Mehmet'im yavaş yavaş büyüyordu. Altı yaşına vardı. Onu köyün okuluna götürdüm. Sabah bırakır, akşam çocukları savdıkları sırada gider alırdım. Benim oğlumu dövmeye ağlatmaya, hırpalamaya çalışırlardı. Bunu yalnız küçük çocuklar değil, koskoca adamlar yapıyorlardı.

Benim işim olursa Hacı Ahmet varırdı oğlanı okuldan almaya. Bir gün yolunu kesmişler. "Ümmühan korktu da seni mi yolladı" demişler. Bunu da söyleyen köyde ağa geçinen bir adam. Bana bunu oğlan diyiverdi. Ertesi gün ben vardım okula. Aldım oğlanı, oradan kahveye vardım: "Nirde o ağa bozuntusu, işte ben vardım geldim, çıksın göreyim karşıma."

Adam peykenin üstüne toparlanmış, hiç ses etmez. Ben ayrıldım oradan. Benim ardımdan bir yoksul rençber çay içermiş:

— Mahmut Ağa, demiş. Gayri bundan böyle sana korkak ağa diyelim. Bir çocuklu karının karşısında sindin kaldın. Senin gücün okula varan çocuklara yeter.

Mahmut Ağa kalkıp yoksulun üstüne varacak olmuş, adam:

— Var hele, demiş. Var hele. Gider Ümmühan Bacı'ya burada söylediklerini bir bir anlatırım.

Neyse, bu işler böyle olup biterken Mehmet'im okuyordu. Yedi sekiz yaşına vardığı sırada Hacı Ahmet öldü. Ben

yalnız kaldım. Daha taze kadındım. Konu komşu bana koca bulmaya kalkıştılar. İsteyen çoktu. Çünkü benim malım vardı. Bağ, bahçe, davar, sonra kapıda iki ırgatla karıları hizmet ederdi bana.

Bir komşumuz vardı, evi evimize yakın. Bağı bizim bağa bitişik. İhsan Efendi derlerdi ona. Etliye sütlüye karışmaz, Allah'ın verdiği ile yaşar, müslüman bir adamdı. Karısı Halime sık sık gelirdi bana. Hacı Ahmet'in öldüğü sırada dünyaya bir kız getirmişti Halime. Adını da Safiye koydu.

Mehmet'im de bu çocuğu çok severdi. İki bahçe arasındaki çitten bir kapı açmıştık. Çocuklar varır gelirlerdi. Bir ötedeki komşu kıskanmış olacak. İhsan Efendi'ye varmış:

— Komşu Allah versin, demiş. Artık Ümmühan'la arada kaç göç kalmamış. Var bari bir nikâh yapıver de köyde laf olmasın.

Bunu Halime duymuş. İki gözü iki çeşme ağlayarak bana anlattı. Hemen kalktım, vardım o yana. Kara Osman derlerdi ona. Çingene bozması bir herif. Dayandım kapıya, açtım ağzımı. Bana dikilecek oldu. Orada bir kürek vardı. Yapıştım sapına, bir iki indirdim sırtına doğru, dar kaçıp kurtuldu elimden. Karısı kapıya çıkmış seyrederdi. Bana:

— Elin var olsun komşu, dedi. Bu herifin niyeti bozuk. İster ki seni dile düşürsün de kendisi alsın.

İyilik yapmakla, yardım etmekle, el açıklığı ile bunun önüne geçemiyorduk. Hacı Ahmet ölünce yalnız kalmıştım. Ama kimseden de korkum yoktu.

Mehmet'im köydeki beş sınıflı ilkokulu bitirdi. Babam Hacı Ahmet de okumuş adamlardı. İsterdim ki Mehmet'im de okusun. Ama oğlum:

— Ana, dedi, istersen nemiz varsa satalım, bir kasabaya varalım. Yoksa ben seni burada, bu kötü köyde yalnız komam. Okumak benim neme.

On iki yaşına varmıştı oğlum. Ekinden, kütükten, hayvandan iyi anlardı. Zati evimizde babamdan ve Hacı Ahmet'ten kalan tarım kitapları vardı. Bunları okur, bilmediklerini de öğrenirdi.

Bizim arabamızı bıraktığımız yol, çorak ve kurak bir tarlanın arkasında kalıyordu. Bulunduğumuz yer serin ve rüzgârlıydı. Fakat o çorak ve çıplak tarlanın sıcağının alışmamış bir insanı öldürebileceğini düşünüyordum.

— Teyze, dedim. Neye o tarla o kadar çıplak?

Kadın yüzüme baktı:

— Oğul, dedi. Dimedim mi sana! Yaktılar orayı. Yanık kütükleri, kavrulmuş ağaç bedenlerini alıp satmak, sonra da bu yanık toprağı sürüp ekmek için. Bunu edemediler. Kimin ateşe verdiği anlaşıldı.

— Kim miş bu yangını yapan?

— Kim olacak, Gökdere'den Kara Osman, Allah onun yüzünü kara etmiş. Alıp götürdüler şehre. Sıkıştırdılar, söylemiş. Sonra da bir yolunu bulup kaçmış. Jandarma düşmüş peşine. Dur demiş, durmamış Kara Osman. Jandarma da çekmiş, vurmuş. Ölüsünü şehre götürmüşler. Ben hükümetin yerinde olsam onu ölüsünü yaktığı ormanın ayakta kalan ağaç bedenlerinden birine asardım ki gelen geçen orman yakmanın ne olduğunu anlasın.

O çorak tarlaya bakıyorduk. Kadın birden:

— Bak oğul, dedi. Sarı dumanı görüyor musun? İleride.

— Gördüm, dedim.

— O, toprak yolda otobüsün kaldırdığı tozdur. Şimdi Mustafa bekler onu yolun kıyısında, dileyene su verir.

— Teyze, böyle kupkuru topraklar üstünde, güneşin harı altında bir bardak suyun para ile değeri ölçülmez.

— Öyledir oğul. Bunu biz de biliriz. Eh köyümüz kalmadı ki dedelerimiz gibi çeşme yaptıralım, suyunu getirelim de içenler bize dua etsin.

Kadın elini alnına koyarak güneşin gözlerini kamaştırmasına engel olarak ileriye baktı ve:

— Bu akşama bir fırtına var, dedi. Şu kara kara bulutları gördün mü? Döner dolaşır, bu dağın üstüne de gelirler. Bir yağmur iner ki sanırsın denizin içine düşmüşsün.

— Mustafa gelmeden fırtına kopmasın?

— Yok, daha vakit var. Gece başladığı sırada yağmur yağacak.

Çardağın altına döndük. Ümmühan Hanım:

— Kızım, dedi. Bu gece Allah bilir yağmur var. Sakın korkayım dime. Çakar gürler, seller gider, hızını alır, öfkesi geçer havanın, yarın bakarsın günlük güneşlik.

FIRTINA

Mustafa İnboğaz'daki çardağın altına geldiği zaman öğle vakti olmuştu. Güneşte iyi yanmış ve yorulmuş olan çocuk:

— Nine, dedi. Suyu dağıttım. Şoför yağ istiyor. Ben de şeker istedim. Öbür gün getirecek. Konukların arabası olduğu yerde duruyor. Gelen giden olmamış.

Bu haberleri verdikten sonra Ümmühan Hanım'ın hazır ettiği sıcak su ile bir taş oyuğunda yıkandı. Üstünü değişti. Yemek için ninesi çağırdığı sırada uykuya dalmıştı.

Hava çok sıkıntılıydı. Yemekten sonra kadın:

— Bize izin verin, dedi. Havada bir sıkıntı var. Allah bilir fırtına gelecek. Yağmur, bazen dolu, yemiş ağaçlarına çok zarar verir. Olgunlarını olsun toplayıp kaldırmak gerek.

Biz çardağın altında oturup etrafı seyrederken onlar sepet sepet yemiş topladılar, sebze bahçesinin kenarındaki su arkını temizlediler.

Kadın çok ihtiyar ve zayıf olduğu hâlde durmadan çalışıyordu. Annem:

— Her hâlde burada fırtına çok korkunç oluyor, dedi.

— Öyle olmalı, dedi babam. Ama korkunçluğundan ziyade sert olur sanırım.

— Ne yapacağız?

— Seyredeceğiz Hanım? Bu dağ, bu kayalık kim bilir yıllardan beri ne fırtınalar atlatmıştır. Ama bilirsin, sel gider kum kalır derler. Ben bunların hazırlığını, fırtınaya karşı giden bir gemidreki hazırlığa benzetiyorum. Açıkta, dalgaların alıp götüreceği ne varsa ambara indirirler, ipleri gerer, ambar kapaklarının üzerine branda bezi gererler. Derken ileride denizin renginin değiştiği, yavaş yavaş direklere bağlı olan iplerin ıslık çaldığı görülür.

— Beni büsbütün korkutuyorsun bey.

— Korkacak bir şey yok.

Nine ile torun, bazı körpe fidanların yanlarına birer uzunca odun bile dikip iplerle bağladılar. Bu arada kayalığın üzerinde karga gaklamasına benzer bir ses çıkıyordu. Ümmühan Hanım:

— He ya Şahin, dedi. Fırtına geliyor. Sen taşın içine al çocukları.

— Babam gülerek:

— Ümmühan Hanım, dedi. Sizin kartal bu sözden bir şey anlar mı?

— O bizden tez davranmıştır, dedi kadın. Fırtına yakın olmalı ki bağırıp durur.

— Yuvaları açıkta mı?

— Yok, kovukta. Güzel havalarda öne doğru çıkarlar. Bir ara, Mehmet'imin sağlığında, bir yavru düştü aşağıya. Uçmaya çalışırdı. Kanatlarında daha güç yoktu. Mehmet'im tırmandı kayaya. İp attı bana. Yavruyu koydum sepete. Çek-

ti, aldı yukarıya. Yuva daha yüksekteydi. Toparlayıp atmış yuvaya kadar. Bize alışıktır bunlar. Ama başkasına çok kötü saldırırlar.

Batı tarafında kara kara bulutlar vardı. Aşağıdan doğru başlayan gölgeler yukarılara geldi, ortalık karardı. Bir de rüzgâr çıktı ki kimbilir nerelerden kaldırdığı tozu yüzümüze çarpmaya başladı. Kadın:

— Haydi hayırlısı, dedi. Mustafa, tavukları, hayvanları al içeriye.

Biz de yattığımız geniş mağaraya girdik. Fakat ışık almak için tahta kepenk açıktı. Oradan boğazı seyrediyorduk. Ümmühan Hanım:

— Her yaz, bir iki kez olur bu fırtına, dedi. Çıplak tarlaların, ekilmemiş yerlerin, ağaçsız sırtların topraklarını kazır, alır gider. Bir kaç yılda, öylece bırakılmış olan bir tarlanın tüm kayalık kesildiğini görürsün.

İki saat kadar ıslık çalan, tozu dumana katan, bir aralık bütün manzarayı kapayan rüzgârı dinledik. Sonra bir dolu sağanağı geçti. Kendimizi bir deniz içinde kalmış sanıyorduk. Dışarıdaki buz parçalarının çatırdısı mağaradan duyuluyordu. Derin pencere oyuğunun ön tarafına doludan bir perde gerilmişti sanki.

Babam:

— Bu fırtına ne kadar sürer Ümmühan Hanım? dedi.

— Allahın bileceği iş, dedi kadın. Emme çoğu zaman bir gün, ya da bir gece sürer.

— Buraya çıkılan yolları bozar mı?

— Eh, az çok bozar, emme kıymeti yok. Ne olsa kaya sağlamdır. Ayak tutacak yer bulunur. En çok Gökdere'nin buradan çıkan ayağı dellenir, boğazı kapladığı olur. Bakarsın aşağısı Kızılırmak gibi genişlemiş. Bir de şarıltı koparır ki kulakları sağır eder.

Fırtınanın şiddetli olacağını tahmin eden Ümmühan Hanım, Mustafa'ya hayvanları içeri almasını söylüyordu.

— İnboğaz her hâlde epeyce uzun?

— Dere içinden varırsan yarım saat yürürsün. İki yaka dört beş kavak boyu yükselir. Buralara vuran rahmet iner dereye. Bir sarı su olur önüne ne geçerse alır gider.

Bir aralık babam:

— Safiye Hanım'ı anlatacaksınız bize? dedi. Kadın sesini indirerek:

— Mustafa'ya çok dokunur, dedi. Sonra söylerim.

Yatmaya giderken de:

— Çakar, gürler, dedi. Aldırmayın siz. Bir şeycik olmaz.

Hakikaten yataklarımıza girdiğimiz sırada koskoca kayalık temelinden sarsılıyormuş gibi bir gökgürültüsü duyduk. Bu gürültüler geldi geldi, sanki mağaranın açıldığı kayalığın tepesine kondu.

Korkuya benzer bir şaşkınlıkla sinmiştik. Babam:

— Bu fırtınalara karşı insanların elinden karşı koyacak bir tedbir gelmez, dedi. Yangın dikkat etmekle, sel baskınları kanallar açmak, ya da suların akışını kolaylaştırmakla önlenebilir. Ama bu fırtınalarla, depremlere karşı insanlar bir defedici çare bulamadılar.

Annem korku içinde:

— Bu kayalara da yıldırım düşebilir, dedi.

Babam:

— Bunca zamandır düşmemiş, dedi.

— Baba, dedim. Bazı kimseler yıldırımın gökten düşmediğini, yerden yukarıya fışkırdığını söylüyorlar. Hangisi doğru dersiniz?

Babam biraz düşündü:

— Yüzyıllardan beri yıldırım için düştü derler, dedi. Bazı bilginlerin sonradan yerden fışkırdığını anlatıyorlar. Bu iddada bulunan insanlar da boş değildir.

— Baba, paratonerler gökte dolaşan elektrik akımını çekecek gibi yapılmış hatta yüksek bir yapının tepesinden aşağıya kadar iletken bir telle toprağa veriyorlar. Bu yıldırımın düştüğünü anlatıyor, fışkırdığını değil.

Kayanın birçok yeri çok kalın olduğu hâlde biz kendimizi fırtınalı bir denizde, suların içinde sanıyorduk. Doludan sonra boşanan yağmur rüzgârı sindirmişti. Şimdi şimşeklerin parıltısı ve gök gürültüsünün korkunç sesi vardı. Yağmur olanca

şiddetiyle yağıyordu. Bir sel sesi de duyuyorduk. Her hâlde İnboğaz'da toplanan su hızla akıp gidiyordu.

Biraz daha bekledik. Yatmaya mecbur olduk. İnsan böyle önüne geçemiyeceği bir fırtınada Allah'a teslim oluyor ve yalnız ne olacağını bekliyor.

Tahta kepengin aralıklarından giren mavi bir ışık mağara odayı gündüz gibi aydınlatıyor ve arkasından o korkunç gürültü geliyordu.

Dinleye dinleye uyumuş veya sinmiştik. Gözlerimizi açtığımız zaman sadece bir selin akışını duyduk. Yağmur dinmiş, hatta hava açılmıştı. Babam kepengi açtı, derin bir nefes alarak:

— Çok şükür, dedi. Şimdiye kadar fırtınaya bu kadar yakında bulunmamış, bu derecede şiddetlisini görmemiştik. Geçmiş olsun.

Ümmühan Hanım çoktan kalkmış, kahvaltı hazırlamıştı. Yemeği ara kapıdan geçerek bitişik mağarada yiyorduk. Oraya bir masa kurulmuştu. Etrafta yiyecek hevenkleri, sepetler, kavanozlar vardı. Kadın bunları bahçede yetişen bütün meyvelerden reçeller yapmıştı. Ayrıca boru gibi bükülmüş pestiller vardı. Pekmezleri büyükçe bir küpün içinde saklıyorlardı.

Mustafa çamurlu ayakkabılarını çıkartarak girdi içeriye. Kahvaltıda o anlatıyordu:

— Nine, Şahin'in yuvasının bütün çırpılarını sel almış, indirmiş çardağın yanına. Sonra yemiş ağaçlarından birkaçı kırılmış. Birçok meyve de yerlere dökülmüş.

Ümmühan Hanım:

– E, o kadar olacak, dedi. Yerlere dökülen yemişlerin ezdelenmiş olanlarını hayvanlara veririz. Sağlamlarını seç de hoşaf kaynatırız. Sel toprağı almadı ya?

— Almamış Nine. Arkalarda hâlâ su var. Ama İnboğaz'ı bir gör, bir sel akıyor ki sürüklediği ağaçlarda yolu tıkamış. Orada su yükselmiş bir göl olmuş.

Kadın:

— Öyledir, dedi. E, yanık topraklar da bir su yüzü görsün. Bir iki gün sonra bakarsın oralarda otlar biter.

Kahvaltıdan sonra kadın:

— Varayım oğlana yardım edeyim, dedi. Sabah beri uğraşıyor.

Annem:

— Siz de yaşlısınız, dedi. Kendinize dikkat etmeniz gerekli.

Ümmühan Hanım:

— Doğru dersin kızım, dedi. Gelgelelim başka adamımız yok. Zaten köyde de olsak çalışırız biz. Sizin koca şehirlerde ihtiyar kadınlar ne yapar? Onlar oturur, bakınırlar mı?

— Tabi onlar da bazı işler yapar, dedi annem.

— Yaparlar, dedi Ümmühan Hanım. İnsan çocukluğunda oynar, okur, biraz irildi mi ya koca bekler, ya da erkek olunca askere gider. Her çağın kendisine göre hizmeti vardır. Yaşını başını almış, dul kalmış bir kadın ölüp gitsin mi? Allah'ın verdiği ömrü yaşayacaktır. Kızının, oğlunun çocuklarına bakar, evin işlerine bakar, cahillere doğru yolu gösterir. Hiç dermanı kalmasa oturduğu yerde yün örer.

— Haklısınız Ümmühan Hanım. Ama bu derecede ağır işler sizi yorar.

— Yorsa da yaparım, yormasa da. Ömrüm olsa da fakir bir kız bulup, alıp getirsem bu dağ başına, Mustafa'yla evlendirsem içim rahat eder, ama ben yine de rahat edemem.

Büyük mağaraya girilen yerde kaya düzeltilmişti. Bizim için orasını süpürmüş olacak ki tertemiz bulduk. Oraya sandalyeler çıkarttık. Uzaktan İnboğaz sarı bir deniz gibi görü-

lüyordu. Bazı yerlerde yedi sekiz metre genişleyip yayılmış, çukur yerleri bütün doldurmuştu.

Sarı köpüklerle ve gürültülerle akan sel sularının içinde kökünden sökülmüş ağaçlar yuvarlanıyor, sürüklenip gidiyordu.

Babam başını sallayıp:

— Nezihe, dedi. Böyle bir manzarayı bir daha görebileceğimizi zannetmem.

Annem:

— Görmesek de olur, dedi. Az korku çekmedik.

— Bu kadar kendine düşkün olma Nezihe. İnsanlar her zaman için denizde fırtınalara, depremlere, su baskınlarına rastlayabilir.

— Sen biraz da yolda bıraktığımız arabayı düşün.

Babam kayıtsızca:

— Ne olabilir, dedi. Oralarda da sel varsa sürükleyip götürmüştür. Canımız sağ olsun. Bakdık ki gelen giden yok. Biz de otobüse atlar, kasabaya gideriz. Oradan bir vasıta bulup kampa kadar ulaşırız.

— Peki ne bekliyoruz?

— Büyükçe bir tekne gelsin de şu sel sularını geçelim.

Babam güldü, annem de gülmek zorunda kaldı. Bu arada, daha arkamızda, gerilerde bulunan kayalık tepelerden inen seller mağaranın yakınlarından geçiyor, yamaçları aşıp boğaza kadar ulaşıyordu. Bu şartlar altında mağaradan pek uzaklara gitmek de mümkün olamayacaktı.

Öğleye doğru sıcak bastı. Islak topraklardan boğucu bir hamam sıcağı insana nefes aldırtmıyordu. Fakat çardağın olduğu yer estiği için Ümmühan Hanım bizi oraya çağırdı.

Akşamki dolu ve şiddetli yağmurun yaptığı tahribat hemen göze çarpıyordu. Arkadaki kayalardan birkaç parça koparak çeşmenin yakınına düşmüştü. Meyve bahçesinde

kırılmış dallar, fidanlar vardı. Mustafa bir çok yemiş toplamış sepetlere, tepsilere doldurmuştu. Kırık dallar, dökülmüş yapraklar ayrı bir yığın oluşturmuştu.

Mustafa yaprakları koyunların, ineklerin önüne götürdü. Güneş, insanın gözbebeklerini yakacak kadar parlaktı. Yeşil olan her tarafın rengi yenilenmiş, yıkanmıştı. Boğazdan doğru gelen seller hızla akıyor ve bir dönemeçte kayboluyordu.

Kartallardan biri kanatlarını germiş, geniş halkalar çevirerek akan suya bakıyor ve ara sıra alçalıyor, hemen hemen suya değecek kadar iniyor ve oradan bir şeyler alıp yuvaya dönüyordu.

Ümmühan Hanım:

— Bunlar boğulmuş sincaplar olacak, dedi. İhtiyar bir iki ağaç yıkılmış olmalı? Bunlar büyük ağaçların kovuklarında barınırlar.

Annem:

— Kaçamazlar mı? dedi.

Ümmühan hanım:

— Nereye kaçsın zavallılar, dedi. Böyle yağmurlarda yer diz boyu su olur. İki yakadan öyle seller iner ki hayvancıklar barınacak yer bulamazlar. Bir ara bizim yiyecek koyduğumuz küçük mağaraya on, on beş tanesi dolmuştu. Hiç ilişmedik. Fırtına yine böyle dindi. O zaman savuşup gittiler. Burada kartallar olmasa mısır, badem, nohut, bakla gibi bir şey bırakmazlar. Ekmeklik un için ektiğimiz buğdayları bile yerler. Kartallar bize bunlar kadar ziyan vermez.

Babam:

— Buraya geldiniz geleli bir başkası ile karşılaşmadınız mı? dedi.

Ümmühan Hanım:

— Buraya İnboğazı derler, dedi. Korkulu bir yerdir. Bunca yolu tepip yukarılara çıkmak kolay mı? Kimse gelmedi.

MEHMET'İN EVLENMESİ

Fırtınadan iki gün sonra, sel suları azalmıştı. Ümmühan Hanım Mustafa'yı şosaya yolladı. Hem arabanın durumuna bakacak, hem de babamın yazıp verdiği telgrafı şoföre verip kasabadan kamp yerine çektirecek ve acele bir vasıta yollamalarını isteyecekti.

Mustafa becerikli bir çocuktu. Sabahın erken saatinde kalkıp gitmişti. Biz yalnız kaldığımız zaman Ümmühan Hanım:

— Şu bizim masalın kalanını da anlatayım, dedi.

Annem:

— Ümmühan Hanım, dedi. Sizin derdinizi tazelemek istemiyoruz. Biz böyle pek meraklı insanlardan değiliz.

Kadın içini çekti:

— Kızım, dedi. Ben bu dağın doruğunda bir başımayım. Mustafa'dan başka iki laf edecek kimsem yok. Bu olup bitenleri ona diyemem. Oğlanın canı sıkılır. Dert diyorsan, öyle dertler var ki onları deşip kanatmak gerekir. Anca böyle edersen biraz ferahlarsın. Hep içimde dura dura bağrım taş kesiliyor.

Sonra çardağın altında, kahvaltıdan sonra, anlatmaya başladı:

— Biz böyle, köylü köylü ile çekişirken günler geçti, Mehmet'im büyüdü, on dokuz yaşına vardı. Bir evin bir tek oğlu. Eh, komşumuz Halime'nin kızı da boylanmış, serpilmişti. Sağdan soldan isteyenler oluyordu. Ama Mehmet'imin onda aklı kalmıştı. Kız da boş değildi. Halime'ye açtım bu işi. Varımızı yoğumuzu ortaya koyduk, bir düğün hazırladık. Kasabadan araba getirttik. Oğlanı da kızı da bindirdik, vardık nikâh odasına, bir güzel nikâh kıydırdık.

— Ortaya atılanlar oldu. Safiye'yi oğluna almaya niyetlenip de bu işi yapamıyanlar şimdi kızı kötülüyorlardı. Sanır-

lardı ki Ümmühan gayri ihtiyardı, gücü kalmadı, meydanı onlara bıraktı. Ama öyle değildi bu iş. Ümmühan yürekli kadındı. Kim kötü laf etmişse varırdı karşısına. Mehmet'im de iri yapılı, güçlü, gözü pek bir insan. İyi ile iyi, kötü ile kötü. Hiç bağışlaması yoktu. Benim diyen kabadayıların karşısına varır, onları alt eder, korkutmasını, susturmasını bilirdi.

İşte böylece yine aradan aylar geçti. Safiye hamileydi. Onun Mustafa'yı dünyaya getirmesi, Mehmet'imin de askerliği yaklaşıyordu. Allah kısmet etti. Safiye Mustafa'yı dünyaya getirdi. Bir iki gün sonra da Mehmet askere gitti.

Halime de bizimle otururdu, kocası ölmüştü. Yine ırgatlarımız vardı. Yine hayvanlarımız tımar edilir, sağılır, ekinlerimiz biçilir, harmanlarımız açılır, pekmezimiz kaynar, ürünlerimiz satılırdı. Köyde bizim yoksul kalmamızı isteyenler çoktu. Köyde kaç göz varsa sanırsınız ki hep bize bakar, her davranışımızdan bir kötülük çıkartmaya çalışırlardı.

İki ırgatımız, onların karıları ve çocukları bize bağlı insanlardı. Onları başka köyden alıp getirmiştik. Beni ana bilirlerdi. Her bir dertlerini dinler, sıkıntılarını giderirdim.

Evin dört bir çevresi bahçe. Çitler de adam boyu. Kolayına girilmez içeriye. Gelgelelim köyde Dursun Ali derler bir Allah'ın belası serseri vardı. Hep gelirmiş çitin arkasına, orada rakı içer, evi gözlermiş. Bir gün kalkıp çiti aşarak içeriye saldırabilirdi. Güçlü adamdı da. Mandıradan iki köpek getirdim. Saldım bahçeye. Gelsin de girsindi gayri.

Köyde bir bakkal var. Yiyecek de satar, yağ, sirke, şeker, tuz da satar, rakı da satar. Köye varan Jandarma onbaşısını buldum. Olup bitenleri anlattım:

— İçer, içer, sonra boş şişeleri benim bahçeye atar, dedim.

Adam ne yapsın! Bulmuş Dursun Ali'yi tembih etmiş, muhtara da çıkışmış, bakkala, Dursun Ali'ye içki vermemesini söylemiş.

Dursun Ali durur mu, dayanmış adamın dükkanına. Onbaşının tembihini işitince camı çerçeveyi indirmiş aşağıya. Muhtar önlemek istemiş, onu da itip kakmış. Böylece muhtarın beslediği karga kendi gözünü oymaya başlamıştı.

Dursun Ali bana da sataşmaya başladı.

— Benim Safiye'de gönlüm vardı, sevdalıydım ona, elimden aldın. Ben de sana onu gelin etmiyeceğim kocakarı, diye bağırırdı.

Bir gün ben de küreğin sapını sıyırdığım gibi vardım üstüne. Sarhoştu, yıkılıyordu, ayakta güçlükle duruyordu.

— Müslüman adamın kızını senin gibi ite köpeğe vermezler, dedim. Sen yüzünün karasıyla köyde damgalandın. Yıkıl git, yoksa seni kötü ederim.

Bana bıçak çekmeye davrandı, eline bir sopa çaldım, bir iki de sırtına indirdim, yere yığıldı, bir türlü kalkamazdı. İşte sarhoşluk böyledir. İnsanı irezil eder.

Varmış jandarmaya şikâyetçi olmuş. Yakasından tutup getirdi bana. Ben de olanları bir bir anlattım. Dursun Ali:

— Ben Safiye'ye sevdalıydım, onun yüzünden kendimi içkiye vurdum, dedi.

Ama daha çocukluğundan beri, babamın sürülerinden kuzu, koyun çalar, harmandan çuvalla ekin yürütür, köyde şunun bunun kızına, karısına sataşırdı. Ben suçlarını bir bir saymaya başladım. Onbaşı:

— Ümmühan Ana, dedi. Bir suç daha işlerse sen bana haber sal. Ben ona ne edeceğimi bilirim.

Safiye bu delibozuk adam yüzünden evden çıkamazdı. Evde bekler, çocuğunu emzirir, pencerelere bile sokulmaz, bahçeye çıkmazdı.

Köy büyük, hırsızlık, uğursuzluk eksik değil. Bu nedenle hemen her akşam bir jandarma eri köyün sokaklarını dolaşır, en çok benim evin çevresini kontrol ederdi. Benim adamım

Ümmühan Hanım çok çile çekmiş, zaman zaman, kendinden güçlülerle mücadele etmek zorunda kalmıştı.

değildi ama ona ırgatlarla yemek ve yemiş yollar, soğuk ayran içtirirdim. O da bir köy çocuğu, temiz yürekli bir erdi.

Mustafa, yaşında ayaklandı, evin içinde yürürdü, bizim biricik eğlencemiz bu çocuktu.

Ümmühan Hanım:

— İşte böyle dedi. Hani burası dağ başı, İnboğaz'ın doruğundaki kayalık ama rahatsız eden kimse yok. Gökdere

Köyü'nde bu kadar rahat değildim. Geceleri uyuyamazdım. Çoğu zaman erkeğimden kalan çifteyi doldurur, yanıma alır, tavşan uykusu uyur gibi yarı ayık, yarı uykulu beklerdim.

Annem:

— Çok sıkılmışsınız, dedi.

— Sorar mısın? dedi Ümmühan Hanım. O çağlarda böyle belim bükülmemişti, dik yürürdüm, çıplak toprakta yürüsem ayağımın izi kalırdı. Çektiğim kahır, acılar beni yedi, bitirdi. Burada rahata eriştiğim zaman da bütün bedenim sızlamaya başladı. Son yıllarda tükendim gayri.

Babam:

— Maşallah daha sağlıklısınız, dedi.

Kadıncağız:

— Neylersin, dedi. Gücümüzü toplarım, içimdeki acıları susturmaya çalışırım ki şu Mustafa'yı bir yetiştireyim. Mehmet'imi düşündükçe, Safiye'yi düşündükçe hep bu oğlan aklıma gelir.

— Maşallah o da diri ve güçlü bir çocuk.

— O da öyle görünür. Babasının burada öldüğünü gördü. Onu beraber şuraya gömdük. Ama sonraları bana sormaya başladı: "Nine, benim babam öldü, ama anam nerede? Ondan hiç laf etmezsin".

Ümmühan Hanım gözlerinin yaşını bileği ile silerken:

— Ne diyebilirim, dedi. Kendisini astı, diyemem ya. "O köydeyken sıtmadan öldü" derdim. Ama sekiz yaşına kadar okula gitmişti ya. Köy çocukları ona anasının kendisini astığını söylemiş olmalılar. Bana bunu bir türlü soramaz, buna cesaret edemezdi. Ama büyük bir felaketin yuvamızı yıktığını biliyordu. Daha iki yaşındayken babası da köyden ayrılmıştı. Gitmiş, kasabada kaymakama teslim olmuştu. Bunu da sırası gelince diyeceğim size.

Gökdere'nin İnboğaz'daki kolu sel sularını alıp götürmüş, yine kendi yatağına çekilip uslu uslu akmaya başlamıştı.

Akşam üstü, güneş çekildikten sonra, bir soğuk başlıyor, mağaranın dışarısı iyice ayaz oluyordu. Ay ışığını görmeye çıkmak isteyen babama kadın:

— Arkana, başına bir şey al, demişti. Dağ soğuğu bu, insanı güneşten çok çarpar. Çoğu sabah dışarıya çıktığımız zaman yalağın içindeki suyu donmuş buluruz.

Annem:

— Hayvanları kışın nasıl barındırıyorsunuz?

— Dedim ya, inekler çok sıcak hayvanlardır. Oldukları yeri ısıtırlar. Eh, koyun, kuzu da bir arada bulununca, yiyor, içiyor, üşümüyorlar. Koyunların çoğu burada doğmuşlardır. Köylerden getirdiklerimiz ölüp gittiler, bunlar onların yavruları.

Şöyle böyle akşam yaklaştı. Çardağın altında Mustafa'yı bekliyorduk. Ümmühan Hanım yamacın kenarına kadar gidip gidip yollara bakıyordu.

Hava kararmaya başladı. Kadının da endişesi arttı. Rüzgârlı havada bahçeyi dolaşmak için bir gece fenerleri varmış. Onu yaktı, yoldan görünecek bir yere dikti.

Biz içeride bize hazırladığı yemeği üzüntü içinde yedik. Konuşmadan beklemeye başladık. İhtiyar kadın:

— Siz tasalanmayın, diyordu. Kasabadan gelen otobüs Gökdere'nin üstündeki köprüden geçer. Belki sel köprüyü almıştır.

Babam:

— Otobüsün gelmediğini görünce Mustafa dönerdi, dedi.

Ümmühan Hanım:

— Daha çok beklemiş olmalı, dedi. Belki de kasabaya kadar kendisi gitmiştir.

Biz oraları bilmiyorduk. Kadın üzülüyor, tasalanıyor, ama yine de avunacak nedenler bulunuyordu. Yemedi, içmedi,

fenerin yanından pek ayrılmadı. Arada bir, iki elini ağzının kenarlarına koyarak:

— Mustafaaaaa! diye bağırıyordu.

Zavallıda, çektiği sıkıntılar yüzünden, pek derman kalmadığı için, sesi de çok zayıflamıştı. Belki dere içinden duyulamazdı.

Tek başına hayvanları içeriye aldı, küçük mağarayı kapattı. Arkasına yünden ördüğü kaba bir atkıyı aldı. Yamacın başında bir korkuluk gibi bekliyordu.

— Mustafaaaaaa!

Bu çağrıyı beş on defa duyduk. Gece, boğazın sessizliği içinde bu ses belki biraz yankı yapıyordu.

Gece yarasına doğru merakından, ıstırabından ufalan, büzülen kadıncağız hâlâ nedenler arıyor:

— Telgrafı çekmek için kasabaya vardığı zaman belki postane kapalıydı, diyordu. Oraya kadar varmışken işini görmeden gelemez. Gayri yarın öğleye doğru ulaşır. Allah korusun.

Biz de teselli etmeye çalıştık. Mustafa'nın akıllı ve sağlam bir çocuk olduğundan söz ettik. Kadın kendi düşünceleri içinde bizim sözlerimizi pek dinlemiyordu.

İçimizdeki üzüntü ile sıkıntılı bir uykuya daldık. Gözlerimizi açtığımız zaman güneş yükselmişti. Kadın gece uyumadığı hâlde sabah işlerini görmüş, bize kahvaltı hazırladıktan sonra:

— Ben varayım, İnboğaz'a kadar ineyim, dedi. Bir ses duymadım ama eşek yuvarlanmış olabilir. Sel bizim yolu silmiş, aşındırmıştır.

Kadıncağız eline değneğini aldı. Kayalığın kenarındaki Mehmet'in mezarının yanından geçerek kayalık bayırdan inmeye başladı. Annem:

— Allah vere de kadıncağız yuvarlanmasa, diyordu.

Babam da üzüntü içindeydi. Arabamız bozulmuş, bu iki insanın yanına gelmiş, onlara da sıkıntı vermiştik.

SAFİYE'NİN ÖLÜMÜ

Mustafa o gece gelmemişti. Ümmühan Hanım meraktan, ıstıraptan yıkılmış, erimiş gibiydi. Yolu görebileceği yere kadar giderek orada bir kayanın çıkıntısına oturdu ve beklemeye başladı.

Bu hâlinde bile bize kahvaltı vermiş, mağaranın işlerini yapmıştı. Uzaktan onun ağladığını ve el kol işaretiyle kendi kendisine söylendiğini anlıyorduk. Bizim için de pek sıkıntılı olan bu bekleyiş öğle yemeği vakti sona erdi.

Kayanın ucunda ihtiyar bir kartal gibi, büzülmüş oturan kadının birden ayağa kalkıp seslendiğini duyduk:

— Mustafa'm, eyisin ya.

Kadın ne cevap aldıysa olduğu yere yığıldı, bu defa hıçkırıkla ağlamaya başladı. Biz korkarak yanına kadar gittik. Islak yüzünü bize çevirerek:

— Mustafa'm geliyor, dedi.

Sonra ayaklandı:

— Siz durmayın burada. Başınıza güneş işler.

Hakikaten bulunduğumuz yükseklikte rüzgâr olduğu hâlde güneşin harı bizi terletiyor, gözlerimiz kamaşıyordu.

Babam:

— Gözün aydın Ümmühan Hanım, dedi. Eee, aslan gibi delikanlı, elbette gelir.

Kadın hâlâ yüzüne yaşlar inerek:

— Gelir ya, dedi. Benim Mustafa'm çıkar gelir.

Biz çardağa doğru çekildik. Beş on dakika sonra Mustafa eşeği yularından çekerek yukarıya çıkmıştı. Yüzü kıpkırmızı

ve bütün vücudu ter içindeydi. Eşeğin bir yanında bir teneke, öte yanında su götürdüğü testi vardı.

Ümmühan Hanım:

— Sen var içeriye yavrum, dedi. Terin kurusun. Ben eşeği sokarım içeriye. Aman diyim, durma esintide.

Mustafa'yı ancak yemek yerken gördük. O da geldi, masanın kenarında yerine oturdu. Sudan geçmiş, gömleğini değişmiş, bir iyi kurulanmıştı.

Ufalanmış, erimiş gibi sinen kadın şimdi kabarmıştı. Yüzü gülüyordu. Bir an içinde üzüntüsü geçmiş, sevinmişti.

Mustafa anlattı:

— Otobüs gelmedi. Gökdere köprüsünü sel almış. Kasabaya kadar gitmek için tepeyi aştım, kestirmeden kasabanın yolunu tuttum. Ama ben gidesiye kadar akşam olmuş, postane kapanmıştı. Orada yolcuların barındığı bir han var. Ama ben yanıma para almamıştım. Dışarıda yolun kenarında yattım. Eşeğin başına yem torbasını geçirdim.

Ümmühan Hanım:

— Bak sen hele şu işe! dedi.

Mustafa anlattı:

— Sabah olunca otobüsün şoförünü buldum. İşi anlattım ona. Postane açılınca telgrafı vurdurdum. Alacağımı aldım, geldim.

Ümmühan Hanım:

— Bu saatte yine de eyi gelmişsin, dedi.

Mustafa:

— Kısa yoldan geldim, dedi. Amma da sıcak yapıyor nine. Sanırsın ki toprak fırının içi. İki yerde durdum. Hem eşeği suladım, hem de ben su içtim.

Babam biraz çekinerek:

— Telgrafı alınca bizi nasıl bulacaklar? dedi.

Mustafa:

— Kasabaya varırlar, dedi. Ben orada İnboğaz'ı anlattım. Zaten bilirler. Alış verişimiz var. Yabancı bir araç varırsa Şoför Halit bilir. Anlatır yolu.

Kadın kadar biz de biraz rahatlamıştık. Mustafa hakikaten çok yorulmuştu. Yatağına uzandı. O zaman çardağın altında toplandık. Ümmühan Hanım:

— Nerde kaldıktı ya, dedi. Bizim Gökdere masalının üst yanını sizlere diyiverem. Bizim olmaz olası o köyde dedikodunun sonu gelmezdi. Biz elimizi çekmiş, evimize kapanmıştık. Halime bu sırada ölmüştü. Safiye benimle kalmıştı. Bir yere çıkmaz, bir komşu ile görüşmezdi. Gelgelelim Dursun Ali dolanıp duruyor, kahvede, yolda, nerede olursa bağırıyordu:

— Safiye'yi aldılar elimden. O kızın da bende gönlü vardı.

Öte yandan yatalak anası da rastladıklarına anlatır dururdu:

— Aslan gibi oğlumu perişan etti bu Safiye kız. Dilerim Allah'tan erkeğine, çocuğuna doymasın.

Zaten içi kararmış, anasına yanmakta olan Safiye bana:

— Ana ben gayri dayanamıyacağım, diyordu. Mehmet bütün yalanlara inanır, ben onun yüzüne nasıl bakayım.

— Senin ne suçun var a kızım, derdim. Söyleyenler utansın.

— Ana diyordu. Bir şeyin söylentisi çıkıp milletin diline dolandıktan sonra suçlu olmuş, olmamış ne farkı var. Mehmet'im inanır bunlara.

— Kızım Mehmet bilir bu Gökderelilerin kötülüğünü. Bana da az dimediler. Sen aldırma yavrum.

Ne disem boştu. Genç kadın gece demez, gündüz demez ağlardı. Benim laflarım kâr etmiyordu ona.

— Mustafa'ma doyamıyacağım ana, Mehmet'ime doyamıyacağım ana, diyordu.

Mehmet'imin tezkere alıp gelmesi yakınlaştıkça Safiye'nin ağlaması artıyordu. Bir evin biricik kızı, Sarhoş Dursun Ali'nin nârâlarına dayanamıyordu. Herif gecede bir iki kez geçerdi bahçenin dışından:

— Safiye yaktın beni, Allah da seni yaksın, derdi.

Zavallı Safiye'nin bu Dursun Ali ile ne görüşmüşlüğü, ne de konuşmuşluğu vardı. Ama komşulara sorarsan:

— Ateş olmayınca duman çıkmaz, derlerdi.

Dilleri kopasıcalar. Böyle aslan gibi, güzeller güzeli gelinimin başını yediler. Onu canından bezdirdiler. Daha on sekizine yeni varmıştı.

Ümmühan Hanım kuru ellerini yüzüne kapatarak yeniden ağlamaya başlamıştı. Annem:

— Olan olmuş, dedi. Allah sebep olanları kahretsin. Ağlama bari teyze, anlatma bize.

Kadın kuru yumruğunu kuru göğsüne vuruyordu:

— Anlatırsam içimin yangını azalır, anlatırsam ağlarım, boşanırım. Yoksa ben kendimi atacağım kayalıktan aşağıya.

Kadıncağız bir zaman durdu. Düşündü. Sonra yavaş sesle:

— Bir sabahtı, dedi. Ben yandaki odada yatardım. Safiye Mustafa'yla kendi odasında uyurdu. Arada bir kapı vardı. Çocuk gece ağlarsa ben varır, Safiye uykusuna doysun diye oğlancığı oyalardım. Bütün gece düşün düşün dur. Anca sabaha karşı içim geçmiş. Mustafa'nın sesiyle uyandım. Baktım ortalık günlük güneşlik. Millet işine gücüne varmış. Ben uyumuş, kalmışım. Davrandım odaya vardım ki Safiye yok. Seslendim, karşılık vermedi. Sabah sabah nereye vardı bu kız der, oğlanı giydirirdim. Derken ırgat karılarının bağırtılarını işittim:

— Amanın yetişin, tazecik kendisine kıydı.

Fırladım dışarı. Ahırın yanındaki odunluğa vardım ki Safiye tavan direğine bağlı bir urganın ucunda cansız asılı duruyor.

Ümmühan Hanım ellerini yüzüne kapattı. Yine o manzarayı görür gibi olmuştu. Biz yüreğimiz durmuş, donup kalmıştık. Neden sonra kadın davrandı:

— İşte böyle, dedi. Tazecik, yapılan dedikodulara dayanamamış. Asmış kendisini.

Gayri ne olduğumu sizler bir düşünün. Attım kendimi yerlere. Kadınların ipin ucundan indirdikleri Safiye'nin soğumuş bedenine kapandım, bağırdım bağırdım. Konu komşu başıma üşmüştü, bunların içinden biri:

— Eeee, suçu olmasaydı, kendisini asmazdı, demez mi?

Gayri siz Dereköyünü, köylüsünü düşünün. Ak pak yüzüyle, kara kaşlarıyla, çekik çekik gözleriyle taşların üzerine serilmiş olan bu tazecik kadına acıyacaklarına böyle söyleniyorlardı. Neler çektiğimi gayri siz düşünün.

Muhtar geldi, hoca geldi. Jandarma geldi. Kasabaya adam yollandı. Belediye hekimi getirdiler. Olan olmuş, giden gitmiş. Ölsen de para etmez, kalsan da.

İşte böyle oldu bu iş. Ama başıma gelen belâlar bununla da bitmiyordu. Daha çekeceğim çile vardı. Bir iki komşudan gayri beni kim görse yolumdan kaçardı.

Sonunda ben de yatağa düştüm. Kahrımdan yüzüm gözüm şişdi.

Ümmühan Hanım susmuştu. Annem:

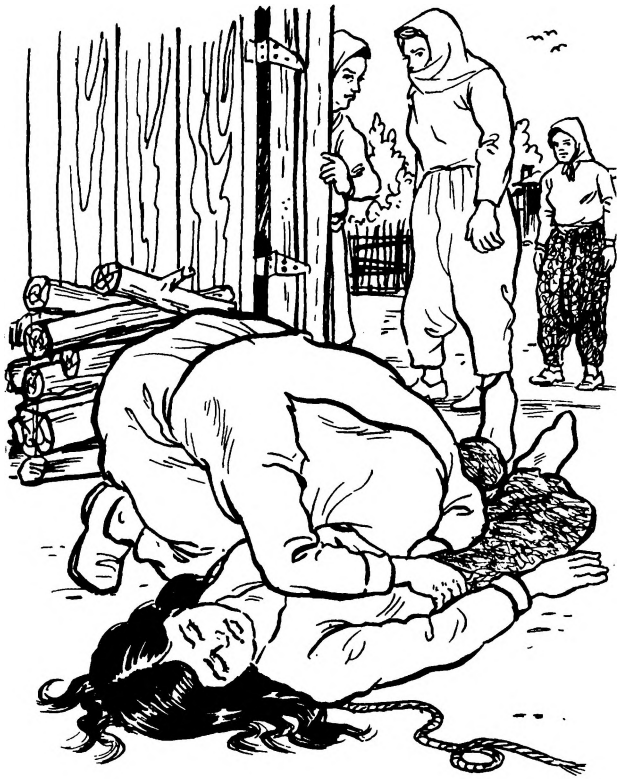
— Kolay değil teyze, dedi. Yazık olmuş Safiye'ye.

Annemin de yüzüne yaşlar inmişti. Mustafa bizlere doğru geliyordu. Ümmühan Hanım toparladı kendisini. Ama arkasındaki kara bürgünün içinde ufalmış, sinmişti.

Mustafa mağaralardan birinden çıktı ve:

— Nine, diye seslendi. Fırın yanacak mı?

Kadın hemen toparlanıp kalktı.

Ümmühan Hanım, Safiye'nin yerde yatan cesedine kapanmış ağlarken, komşuları sadece onu seyretmekle yetinmişti.

— Ben unuttuydum, dedi. Hamur kabarmıştır. Sen bir güzel yak fırını. Ben somunları hazırlıyayım.

Ellerini bir kere daha yıkayıp koca bir tepsi ile geldi. Bir de kenarı çok ensiz bir sini getirdi.

— Kusura bakmayın, dedi. Gevezenin işi üremez derler. Çok doğru, oğlan söylemese aklıma geleceği yok. Hamuru

yoğurdum mayaladıydım. Üstünü de örtüp güneşe koydum, bir güzel kabarmış. Fazla bekletmeye de gelmez.

Biz, dağ başında, kartal yuvasında hemen her gün taze buğday unundan yapılmış, lezzetli bir ekmek yiyorduk. Bu ekmeğin ayrı bir tadı ve hoşa giden bir kokusu vardı.

Kadın topak topak hamur alıp siniye diziyordu. Babam:

— Köylerin birçoğunda bazlama yiyorlar. Bir de yufka ekmeği var, dedi.

Annem sordu:

— Bazlama nedir?

Babam:

— Bir çeşit gözlemeye bazlama adı veriyorlar, dedi. Bir de saçta pişirilmiş pide bu adı alıyor. Doğrusu ben bunlardan pek bir şey anlamadım. Köye gidecek miyiz, kasabadan şu alıştığımız somun ekmekten alır, giderdik.

Kadın hamurdan parçalar kopartıp yeniden yuğuruyor ve ekmek şekline sokuyordu.

— Mayayı nereden buluyorsunuz? dedi babam.

Ümmühan Hanım:

— Kasabada fırın var ya, dedi. Otobüsün şoförüne ısmarlarız. Bize pişmemiş bir ekmek getirir. Hamur tutar, bunu güzelce karıştırırız. Hamur mayalanır, gözgöz kabarır, ekmek yaparız, bir parça da mayalık saklarız.

— Lokma da böyle mayalı hamurdan yapılır sanırım.

— Eyi bildin aslanım. Ceviz kadar hamuru yuvarlayıp kızgın yağa atarız. Sarardı mı çekeriz. İster tuzla da ye, ister şeker şerbetine at.

Kadın içeriden maydanoz, beyaz peynir, tereyağı getirdi. Kabaca pide şeklinde hamurları yayıp açtı. Ortasına yağla karıştırdığı peyniri ve maydonuzu koydu. Kendisine dikkatle baktığımızı görünce:

— Buna sizler peynirli pide dersiniz, dedi. Yimesi eyi olur. Katığı kendinden bir ekmek işte.

Hazırladığı pideleri, çatalla birçok deliklerle süsler gibi deldi:

— Böyle edersem bir eyice pişer, dedi.

Pideleri, hazırlanan ve içi ıslak bir bezle temizlenen fırına atarken üstlerini çalkalanmış yumurta sürdü. Ekmeklere de bu yumurtaları fırça ile sürüyor, bir de bıçakla ortalarından azıcık yarıyordu.

Dağbaşında, Kartal Kaya'sında hazırlanan bu peynirli pideler bizim çok hoşumuza gitti.

DURSUN ALİ'NİN ÖLÜMÜ

Mustafa fırtınanın yaptığı ziyanı gidermeye çalışırken Ümmühan Hanım bize Gökdere Köyü'nde olup bitenleri şöyle anlattı:

Safiye'nin ölümünün haftasıydı. Bir akşam karanlığında Mehmet'im çıktı geldi. Elinde tahtadan bavulu, sırtında asker elbisesi vardı. Gelir gelmez ellerime sarıldı. Kucakladı beni. Sonra iğilip Mustafa'yı aldı kucağına:

— Safiye, diye seslendi.

Safiye nerede? Ölüler insana cevap verir mi? Ben karısının öldüğünü oğluma nasıl söyliyeyim? Söylemeyip de ne edeyim. Kızın kimi kimsesi yok ki oraya vardı diyelim.

Donup kalmışım. Mehmet'im:

— Ana, dedi. Safiye nerede?

Bende cevap yok. Ama gözlerimden çeşme gibi yaşlar akmaya başladı. Mehmet'in yüzü kireç gibi ağardı. Dudaklarının bile rengi ağarmıştı. Titreyerek:

— Ana, dedi. Safiye'ye ne oldu?

Yine cevap veremedim.

Ümmühan Hanım, askerden dönen oğlunun Safiye'yi sormasına ancak gözyaşları ile cevap verebilmişti.

— Ana, dedi. Ne susarsın. Gitti mi Safiye?

— He, dedim. Gitti.

— Nereye gider, dedi. Neye gitti?

— Ömrü bu kadarmış.

Bunu demiş, düşüp bayılmışım. Beni yatağıma kaldırmışlar. Mustafa bir yanda yatıyor, ben bir yanda. Ben gözlerimi açınca:

— Ana, dedi. Öyle taze kadın ölür mü?

— Alnına öyle yazılmış.

— Hasta mıydı?

— He.

— Baktırmadın mı?

— Baktırmaz olur muyum.

Evde, şurada burada kalan Safiye'nin elbiselerini bulup bulup koklar, yüzüne gözüne sürerdi. Hastalıktan öldü bildi. Bana gayri bir şey sormadı. Halime de acımış olmalı.

Daha yaşını yeni bitirmiş olan Mustafa'yı onun koynuna koyardım ki avunsun. Askerlikten dönmüş, bu kara haberle yıkılmıştı. Geceleri ağladığını, o zamana kadar ağzına koymamışken kalkıp kalkıp tütün içtiğini görüyordum. Acısı zamanla içine çöktü. Bir ay kadar geçti, geçmedi. Safiye'nin mezarını görmek istedi. Çocuğu ırgat karılara bırakarak komşu köye vardım. Safiye'nin mezarını gösterdim. Mehmet'im bildiği kadar okudu. Sonra toprağın üzerine oturdu:

— Ana, dedi. Bizim Gökdere Köyü'nde bu tazeye iki arşın toprak yok muydu ki buraya getirdin?

— Oğul, dedim. Sen Gökdere Köyü'nün adamlarını bilirsin. Bu köyde gayri dirilerimiz gibi ölülerimiz de durmaz.

— Ana biz bu köye ne ettik ki? Dedemin, babamın bunca iyiliği var.

— Neye sorarsın oğlum, dedi. Sen askere gitmeden önce gözünle gördün. Bizi sevmezler, hepsinde eşek inadı var. Huylu huyundan geçer mi? Yılan iyilikten anlar mı?

Mehmet'im birkaç gün daha bağa, bahçeye, hayvanlara baktı. İçi bağrı kararmış, yaşama gücü tükenmişti. Ne ideyim, ne yapayım, bir akıl verenim, bir yol gösterenim yok ki. Ama kötülük yapmaya gelince herkes hazır.

Bir gün kahveye varmış. İmansızın biri kalkmış:

— Mehmet, demiş, yüzün ak oldu, namusun temizlendi.

Anlamamış Mehmet. Sormuş adama, o:

— Namusu ölüm paklar, demiş. Safiye kendisini astı, kendi cezasını kendi eliyle verdi.

Mehmet eve vardı ki benzi kül rengini almış. Dudakları titrer, solukları bir birini kovalar. Ha yıkıldı, ha yıkılacak.

— Ana, dedi. Safiye başka erkeklere mi gitti?

— Ne dimek o? dedim.

— Kendisini astı da kendi cezasını verdi, namusun temizlendi derler, bana.

— Allah bildiği gibi yapsın. Kim dedi bunu?

— Ne ideceksin ana. Sen bana işin doğrusunu diyiver.

Babamdan kalma Kur'an-ı Kerim'i getirdim. Öptüm başıma koydum:

— Safiye şu kitap kadar temiz. Allahın kelâmı kadar günahsız ve doğruydu.

— Öyledir de ne diye asmış kendisini?

— Söylentiler oğlum, hep müzevirlerin söylentileri, iftiraları. Safiye bir gün bile benim dizimin dibinden ayrılmadı. Yalanım varsa şu kitap beni çarpsın.

— Ya neye öldürür kendini?

— Sen iftiraları duyarsın da inanırsın diye.

— Ana ben ona inanmaz mıydım?

— İnanırdın oğlum, gelgelelim bu iftiralar, bu söylentiler zavallı gelinimi işte bu hâle getirdi, canından usandı.

— Ana bana birini, ikisini söyle.

— Ne söyliyeyim. Bu köyü bilirsin. Çekemezlerdi bizi. Yuvamızı yıkmaya kalktılar.

Ben olacaklardan korkar, olanları anlatmazdım. Ama herkes benim gibi ana değildi. Mehmet'im ırgatlardan birini söyletmiş. Dursun Ali'nin içki içtiğini evin çevresinde dolandığını, Safiye'nin bu yüzden pencerelere bile varmadığını, bahçeye çıkmadığını, Dursun Ali'nin "Yaktın beni Safiye, seni benim elimden aldılar" dediğini anlatmış.

Mehmet'im ilk ağıza başına bir yumruk yemiş gibi yığılmış. Sonradan bana gelip anlattı:

— Ana Safiye'nin Dursun Ali ile ilgisi var mıydı?

— Nerden olacak oğlum? dedim. Siz bir arada büyüdünüz. Daha çocukken birbirinizi severdiniz.

— Ya ne derler ya? Boşuna mı derler?

— Sen bu köyün ne olduğunu bilmez misin?

— Ana bizden başka sataşacak, kötüleyecek insan bulamadılar mı?

— Bunca yıldır bulamadılar. Kendi aralarında eyi insanlar. Bize gelince benim babamdan beri tutmadılar bizi. Tarlamızda, davarımızda, bağımızda, bahçemizde gözleri kaldı.

— Ana hepsinin davarı, bağı, bahçesi, evi, barkı var.

— Var ama yine de bizimkilerde gözleri var. Babam çeşmeyi yaptırdı olmadı. Mescidi onarttı, olmadı. Fakir fukaranın uzanan elini boş çevirtmedi, yine olmadı. Bana bak oğlum, biz bu Gökdere'den çekilip gidelim, köyleri başlarına yıkılsın.

— Ana zorumuz ne? Bunca yıldır mekân tutmuşuz. Bağımız, bahçemiz, evimiz var. Kötülerin yüzünden ne diye kaçıp gidelim?

— Oğlum, Mehmet'im, kalırsak elini kana bulars›n. Kendine acımazsan şu sübyan oğluna, ihtiyar anana acı. Mustafa anasız kaldı, bir de babasız kalmasın.

Ben Mehmet'i yatıştırmaya uğraşırken avare olan, perişan olan oğlum köyde beraber okudukları arkadaşlarına rastlardı. Onların kimi askerden döndü, kimi çalıştığı şehirden anasını babasını görmeye geldi. Köyün içinde konuşacak laf kalmamış gibi Mehmet'ime hep Safiye'den söz ederler. Çünkü Safiye köyün en güzel, en sakin ve terbiyeli kızıydı. Birçok delikanlının onda gözü vardı. Beğenirlerdi ama Mehmet'imin yavuklusu diye ağızlarını açmazlardı.

Ben, gün geçtikçe yatıştı bilirim. Meğer Mehmet'im duyduklarını içine atar, susar, kinlenirmiş. Gün geldi ki sabah karanlığı çıkar, akşam karanlığı döner, biraz bir şey yer, yatar, sabahısı yine kalkar giderdi. Nereye gider, ne eder bilmezdim.

Dursun Ali'ye gelince, köyden kaçmıştı. Mehmet'in kendisini aradığını duymuş olmalı. Bir gece, iki gece, on gece, bir de günler, geceler geçti, yağmurlu bir gecede Mehmet gelmedi eve. Camın ardında durur, elimi cama dayar, dışarıya bakar, beklerdim.

O gecenin yarısı olmuştu, ben daha beklerdim ki, fenerli adamların koştuklarını, köye bağırtılar olduğunu duydum. Vardım bürgümü takdım sırtıma, oğlanı ırgat karılarından birine bıraktım, zati uyurdu masum. Köylünün toplandığı yere vardım. Vardımda ne gördüm? Dursun Ali değil, yerde kan içinde yatan, gözleri bıçağın ucu ile oyulmuş, yediği dayaktan mosmor olmuş, çenesine bir sopa sokularak ağzı açılmış ve dili kesilmiş bir leş.

Ben baktım bakmadım, haber alan jandarma onbaşısı vardı geldi. Bizim köy kasabaya yakındır, bir atın üstüne yüklerler adamı, alıp götürürler kasabaya.

Ben bakamamış, ellerimi yüzüme örtmüştüm. Onbaşı vardı geldi bizim eve. Irgatlar köpekleri bağladılar. Onbaşı vardı bana:

— Ümmühan Ana, dedi. Mehmet nerde?

— Bilmiyorum, dedim.

— Ana beni uğraştırma.

— Tövbe olsun bilmiyorum. Sabah çıkar, akşam dönerdi. Bu akşam hiç gelmedi.

— Nereye gider?

— Bilmem.

— Dursun Ali'yi o mu öldürdü?

— Ben ne bileyim oğul. Evde bir öksüze bakıyorum. Çıktığım mı var?

— Mehmet, Dursun Ali'yi öldüreceğini dedi mi sana?

— Demedi.

— Dursun Ali ondan kaçmış köyden?

— Besbelli öyle olacak. Çünkü Mehmet'im ararmış onu.

— Ne diye arayacak?

— Bilir miyim? Ne zamandır benimle konuşmazdı?

Onbaşı vardı gitti. Bana da evden ayrılmamamı söyledi. Nereye ayrılacaktım ki? Camın ardından yolu gözlerdim. Ne gelen var, ne giden.

Aradan bir hafta geçti. Köyde mahkemeden adamlar gelmiş. Aradılar, sordular. Bir kul çıkıp da Mehmet'in Dursun Ali'yi öldürdüğünü söylemedi. Vuranı görmedik, gözleri oyulmuş, dili kesilmiş evinin önünde bulduk, dediler. Bana da geldiler. Sorguya çektiler. Ben köyde olup bitenleri bir

bir anlattım. Dursun Ali'nin öldürüldüğü gece Mehmet'in eve dönmediğini söyledim.

Efendiden bir adam:

— Ümmühan Hanım, dedi. Mehmet geldi, kaymakama teslim oldu. Dursun Ali'yi de yakaladığını, karısına iftira eden dilini kestiğini gözlerini oyduğunu söyledi. Üstelik Beni asın, ama ölümü anama teslim edin, Safiye'nin yanına gömdürsün, dedi.

Köye gelenler çekilip gittiler. Bir gün sonra muhtar kapıma geldi:

— Bacı, dedi. Mehmet'i idam davasıyla mahkemeye vermişler. Ama Dursun Ali'nin bedeninde öldürücü bir yara yokmuş. Kan kaybından gitmiş. Vilâyet mahkemesine yollamışlar. Var git, oğlunu dünya gözüyle gör. Belki asarlar.

Gel de sen buna dayan. Köye tekrar heyet geldi. Sormadık kimse bırakmadılar. Kime sorsalar Safiye'nin bir kötülüğünü, Mehmet'in yaramazlığını görmediklerini söylemişler. Sonra bizim Gökdere'de hatırlı aile olduğumuzu, çok iyilik yaptığımızı, Dursun Ali'nin gece gündüz sarhoş bir adam olduğunu, hırsızlık ve kabadayılıkla geçindiğini anlatmışlar.

Derken işte kış bastı. Bir ara kasabaya vardığımda Mehmet'in vilâyette olduğunu anlattılar. Vilâyete vardım, Mehmet iki kez mahkemeye girmiş. Ne biliyorsa anlatmış. Sonunda sekiz yıla mahkum etmişler. Oğlumu görmek istedim. Bana vilâyet hapishanesinde yer olmadığı için İstanbul'a yolladıklarını söylediler.

Mehmet'imi asmadılar ya, buna da şükür. Eh, Safiye'nin de hıncını almış oluyordu.

Kasabaya bir iş için varan muhtar bir gün bana bir mektup getirdi. Bunu Mehmet'im yazıyordu. Kendisi için üzülmememi, Mustafa'yı gözümün önünden ayırmamamı istiyordu.

KARA GÜNLER

Ertesi gün, Ümmühan Hanım çardağın altında, kahvaltıdan sonra, yanımızdaki sırada, kemerli burnu, siyah bürgüsü, kamburumsu sırtı ve kalkık omuzlarıyla, kanatlarını kapatmış bir kartal gibi otururken:

— Şu bizim Gökdere masalını bitireyim gayri, dedi. Geçmiş gün, tarihleri aklımda yok. Ama Mustafa'm iki yaşındaydı, koşup gezer, tek tük konuşurdu. Bir yaz günü olmalıydı. Oğlanı ırgat karılara bıraktım, koynuma birkaç bin lira para koydum, kasabaya vardım, oradan şehre, oradan da ver elini İstanbul.

Kadın kuru elleriyle işaretler yaparak anlattıklarını elleriyle, gözleri ve sesiyle canlandırarak söylüyordu:

— Kasabayı bilirdim, ama köyden fazla çıkmamıştım. İlk olarak vilâyette Mehmet'i sormaya gitmiştim. Otobüs beni Sirkeci dedikleri yerde bıraktı. Yolculardan birine mapushanenin nerede olduğunu sordum. Bir düşündü, bana üç yer söyledi. Sultanahmet, Sağmalcılar, Topkapı.

Önce Sağmalcılar'a varan bir arabaya bindim. İstanbul kenti bir vilâyet kadar büyük, dünyaya yayılmış sanırsın, yol yorgunu, acemilik şaşkını, koca yapının önüne vardım. Kapıda bekleyen bir jandarmaya sordum:

— Benim oğlanı buraya mı kapadılar?

— Senin oğlan kim, adı nedir, küçük mü, büyük mü? diye sordu.

— Aslan gibi delikanlı, dedim. Yirmi üçünde var. Adı da Hocaoğlu Mehmet.

— Burada olsa da her gün gelip göremezsin teyze. Ziyaret günü gel.

— İyi dersin ama, burada mı, değil mi? Ben ıraktan gelirim.

Jandarma içeriye seslendi. İri kıyım bir adam geldi. Jandarma benim aradığım Mehmet'i ona sordu. O da beni alıp kâtibin yanına soktu. Defterlere baktılar, aradılar, sonunda kâtip bana:

— Hocaoğlu Mehmet'i Edirne Cezaevine yolladık, dedi.

— Neye yollarsınız oraya? diye sordum.

— Burası çok dolu, dedi. Sen Edirne'ye var.

— Eyi, hoş emme ben yolunu bilmem, nereden gidilir oraya?

— Sirkeci'ye gider, oradan trene biner, Edirne'de inersin.

— Çok uzak mıdır?

— Eh, yedi sekiz saat çeker. Sen nesi olursun bu Mehmet'in?

— Olmaz olasıca anasıyım?

Durak derler, otobüslerin uğrağı bir yerdir. Orada yere çökerek bekledim. Yanımda bir adam vardı, nereye varacağımı sordu. Anlattım. Bir otobüs geldi. "İşte buna bin" dedi.

Benimle birlikte daha da yolcu var. Hepsi keselerine davrandılar. Ben de torbamdan para çıkardım, biletimi aldım. Bir yere oturdum. Yolda millet doldu bu otobüse. Ama Sirkeci'ye varınca hepsi boşaldı. Ben de indim. Treni sordum. Millet birbirine takılmış otobüsler gibi arabalara bilet alıyor. Ben de sokuldum. Edirne için bilet istedim. Adamın biri bana:

— Yarın, saat sekizde, dedi. İstersen biletini şimdiden al.

Bileti aldım. Eyi ama acımdan ölüyorum. Otobüste bir şey yemedim. Öğle çağı oldu yine birşey yimedim. Kör boğaz durur mu! İstasyon dedikleri yeri belledim ya.

Benim kılığım, arkamdaki kara bürgüm, ayağımdaki altları dört parmak kalın köseleli kunduralarım, başımdaki beyaz başörtüm, içine öteberi koyduğum düğümlü bohçamla bir kentin ne kadınlarına uyardı, ne de erkeklerine.

İnsanların durmadan gelip geçtikleri yolun kıyısına çöktüm. Bohçamda, ta köyden beri yanımda getirdiğim, ama yemek kısmet olmayan peynirli börek vardı. Ben bohçayı araştırırken omuzuma bir el deydi. Baktım, sakallı bir adam:

— Hanım dedi, sen köylüsün Allah bilir.

— He, dedim. Yarın sabahtan Edirne'ye varacağım.

— Bu gece nerede kalacaksın, bildiğin kimse var mı?

— Yok, bu şehirde garibim.

— Bak hanım, burada oteller var. Birisine gir, bir oda tut, orada otur. Böyle sokakta oturma.

— Yasak mıdır ki?

— Oturmak yasak değil ama burası büyük şehir. Hırlısı var, hırsızı var. Sende para umarlar, soyarlar.

— Otele nereden gidilir?

— Okumam yazman varsa bak. Kapıların üstlerinde otel yazıları var. Her vilâyetin, her şehrin burada otelleri vardır. Hangisine girsen boş oda varsa orada kalırsın. İşte bak, karşıda bir tane var.

Adamın dediği kapıya vardım. Girdim içeri. Oda istedim. Bana yalnız olup olmadığımı, nüfus kağıdımı sordular. Nüfus kağıdımı gösterdim, Edirne'ye varacağımı anlattım. Allah razı olsun, bana ufak bir oda gösterdiler. Şaşkınlıkla elimde duran böreği de görüp aç olduğumu anladılar. Odayı tutum, biraz sonra oğlan tepsi içinde iki kap yemek ve somun ekmeği getirdi. Kuru fasulye, pirinç pilavı. Yedim, suyu içtim. Neden

sonra oğlan geldi, tepsiyi aldı, para verecek oldum, oğlan bana parayı otelcinin verdiğini söyledi.

Başınızı ağrıtmayayım. O gece otelde kaldım. Sabahsı odalara bakan bir oğlan beni uyardı. Vardım istasyona gittim. Biletim vardı ya. Bindim trene. Daha başka yolcular da geldi. İkindi vakti vardık Edirne'ye. İstasyondan şehre kadar yürüdüm. Cezaevini sordum. Oraya vardım ama kapıdaki adam:

— Bugün ziyaret günü değil, yarın saat ikide gel, dedi.

Nereye varacağım ki? Çöktüm duvarın dibine. Jandarmanın biri geldi, beni kaldırdı. Derdimi dinledi. İçeriye vardı. Sorup araştırmış. Mehmet'im oradaymış. Bana acımış olmalı ki izin almış. Beni içeriye soktular. Mehmet'imi müdürün odasının yanındaki odada gördüm. Bana:

— Ana, neye geldin, buralarda işin ne? dedi.

— Neye gelmiyeceğim, dedim. Sen burdasın ya.

Mehmet'im zayıflamış, kararmış, ufalmış gibi geldi bana. Askerden döndüğü zaman aslan gibi adamdı. Karavana yaramıştı ona. Ama beş altı aydan beri boğazı da sefil olmuş, içinin acısı da onu eritmişti.

— Tasalanma oğul, dedim. Safiye'nin öcünü aldın. Gayri o da toprağında rahat uyur. Sen cezanı çek, kurtulunca başka bir yerde mekân tutarız.

Mehmet'in bir derdi varsa parasızlık ve tütünsüzlük. Biz konuşurken müdür derler yaşlı bir efendi varmış. Bizi dinlermiş. Kendime bir yol parası ayırdım. Üstümde ne kadar para varsa verdim. Üç bin mi, dört bin mi? O efendi konuştuğumuz odaya girdi.

— Hanım, dedi. Mehmet iyi, terbiyeli bir insandır. Geldi geleli rahat durur. Ama o kadar parayı yanında taşıyamaz, arkadaşları alır elinden. Belki de çalarlar. Sen onları kâtibe bırak. Gerektiği kadar Mehmet alır kâtipten.

Ümmühan Hanım, oğlunu görebilmek için çok uzun yollar katetmiş, bitkin düşmüştü.

Öyle ettim ben de. Hapishanenin adresini aldım. Mehmet'in ihtiyacı oldukça bana yazacaktı.

Oğlumu sardım, öptüm, sırtını sıvazladım, gözlerimi sile sile çıktım oradan. Bu sefer otobüsle Sirkeci'ye geldim. Bizim şehre varacak otobüsü öğrendim. O akşam geç vakit bindim, yola çıktık. Ertesi gün öğle çağlarında vardım şehre. Bizim

otobüslerden birine atladım, kasabaya geldim, oradan da yürüyerek köye eriştim.

Harman vaktiydi, ırgatlar da bana akıl danışırlarmış. Mustafa'yı bağrıma bastım, ertesi sabah da şafakla kalkıp işe başladım. Mehmet'i gördükten sonra içim rahat etmişti. Eyi insanların yanındaydı.

İşler arasında, arada bir ona mektup yazardım, o da yakın zamanda bana mektubumun karşılığını yollar, hep Mustafa'dan, Safiye'nin mezarından söz ederdi. O yıl gelinim Safiye'nin mezarını bir güzel yaptırdım. Parasını kesemizden verip köyün bu mezarlığının çevresine duvar çektirdim. Fakirine, fukarasına para yardımı yaptım. O köyde mevlüt okuttum, lokma döktürdüm. Değirmen Köy derlerdi oraya, ne zaman varsam çevremi sarar, küçükler ellerimi öper, büyükler hatırımı sorar, beni el üstünde tutarlardı.

Gökdere Köyü'ne gelince, sanki bu köye bir uğursuzluk çökmüştü. Ben harmanı yaptırıp kaldırdım. Alacağımı aldım, satacağımı sattım. Gökderelilere gelince, ha bugün, ha yarın derken yarısı tarlada, yarısı harman yerindeki ekine bir yağmur geldi, bir sel bastı, kimse tarlaya serptiği kadar buğday, arpa alamadı. Çoğunun bağlarını arı sardı. Bu yetmezmiş gibi hayvanlara da bir hastalık gelmesin mi?

Ben bütün bunları Safiye'nin ahından bilirdim. Hani rastladığıma da söyledim. Benim hayvanlara bir şey olmadı. Çünkü aşılatmıştım. Ama onlar babadan görme giderlerdi. Bana diş bileyenler gayri kapıma gelmeye başladılar.

Etme, bulma dünyası. Ben ettim, sen etme diyenler çoğaldı. Her elini açan bir kez:

— Safiye'nin canı için, derdi.

Ümmühan Hanım içini çekti. Artık yorulmuştu. Eskileri hatırlatmak onu belki ferahlatmıştı ama, ara sıra dişlerini gıcırdatıyordu.

— Aradan aylar, yıllar geçiyordu. Muhtar eşekten düştü, beyni patladı, öyle öldü. Kiminin kızı kaçtı, kiminin oğlu gitti, bir daha köye varmadı. Başka köy ve şehirlere göçenler de çok oldu.

Ben gayri etliye sütlüye karışmazdım. Karınca kaderince işlerimi gördürür, kimsenin hakkını yemez, Mustafa'ma bakardım. Oğlan büyüdü, okul çağına vardı. Onu babasının da okuduğu bu okula yazdırdım. Mehmet'imi götürüp getirdiğim gibi, Mustafa'yı da her sabah götürüp, çocukları saldıkları çağda varır, alır getirirdim. Okula da yardımım oldu.

Köye gençten bir muhtar seçtiler. Şehirde okumuştu. Uyanık bir kimseydi. Mehmet'e akran bir delikanlı. Bana gelip gelip bir sıkıntın var mı? diye sorardı.

Mehmet'im istemeden ben para yollardım. O zindanda sıkıntı çektiğini, tütünsüz kaldığını istemezdim. O da bana yazardı:

"Ana, Mustafa'yı ellere bırakıp buralara gelme. Sağ olup çıkarsam başka bir köye gideriz. Cezaevi müdürü beni seviyor. Arada bir hava alsın diye jandarmalardan biriyle beni cezaevinin eksiklerini almaya yolluyor. Ama ben dışarıdan memnun değilim. Kapanmak, düşünmek bana daha iyi geliyor. Zavallı Safiye, beni anlamamış. O kötü olamazdı, o erişilmez bir kayalığın üstünde bitmiş bir kır çiçeği gibi ellerden uzaktı, gözlerden uzaktı. Kendisini öldürerek bu kötü dünyadan kurtuldu ama beni cehennem ateşine saldı. Bu

yazdıklarım için sen de kahırlanma anne. Ben de anlatmak, içimi dökmek ihtiyacındaydım."

İşte böyle şeyler yazardı bana Mehmet'im. Öldükten sonra karısını daha çok sevmeye başlamıştı. Bana her mektubunda yalvarır:

— Ana ben okumasını bilmem, sen Safiye'ye her hafta Yasin oku, derdi.

Okurdum, sallana sallana okurdum, okurken ağlardım. Mustafa'm ikide bir bana sorardı:

— Niye seni ağlatan bu kitabı neye okursun?

Okurum ya, her hafta hâlâ okurum, üflerim. Sanırım ki rüzgârlarda Safiye'nin sesi, güllerde onun kokusu, bulutlarda onun gülümsemesi vardı. Nereye baksam ondan birşeyler görürüm. O toprağında yatar, ama ruhu hep bizimledir. Mehmet'im öldükten sonra gayri hiç bırakmaz bizi.

İşittiğimiz, dinlediğimiz bu Gökdere masalının etkisi altına girmiştik. Yattığımız mağaraya çekildiğimiz zaman annem:

— Ümmühan Hanım hem ilkokula gittiğini, hem de Kur'an dersi aldığını söylemişti, dedi. Babam:

— Bunlardan başka uyanık bir kadın. Zaman zaman köy diliyle konuşuyor, ama bazen de ummadığımız bir bilgisini ortaya koyuyor. Bu dağ başında çatal kaşığın ne gereği var. Köylerde saçın üzerinde pişirdikleri yufka ekmeğini kaşık gibi kullanırlar. Burada bize gösteriş için masada yemek hazırlamadılar. Mutfak dedikleri yerde çatal, kaşık, tabak, kâse dolu.

— Her hâlde ilerlemiş bir ailenin çocukları bunlar. Bir takım kitaplardan da söz ettiğine göre kadının babası da, kocası da okumuş ve bilgili kimseler.

Babam:

— Bir şey daha var, dedi. Köylerde ayakyolları birer çukurdan ve etrafı derme çatma şeylerle kapalı kulübelerden ibarettir. Hâlbuki burada tertemiz bir ayakyolu var. Neden buna gerek gördüler dersin?

— Alışkanlık olmalı. Sonra kadıncağız bana kızım diyor. Nihayet benim ablam olabilir. Acaba biz bunlara nasıl bir iyilik yapabiliriz.

— Ümmühan Hanım gururlu bir kadın. Hiçbir iyiliği kabul etmez. Okutmak bahanesiyle Mustafa'yı buradan alabiliriz ama, kadın onu bırakmaz. Duymadın mı bu kartal yuvasına bir gelin almaya kalkıyor.

— Kim gelir buraya?

— Ancak kartallar.

Benim, bu tatil ayları içinde en heyecanlı olayım, muhakkak bu İnboğaz'daki kayalıkların içindeki mağara ve orada tanıdığımız nine ile oğul olup kalacaktı. Yaşadığım kadar başımdan pek çok olay geçebilirdi. Ama böyle bir kartalın yuvasına misafir olmak rastlanır şeylerden değildi. Gireceğim lisedeki arkadaşlarım buna hiç inanmıyacaklardı. Ama belki ben de aradan zaman geçtikçe bu olayı tok karnıma görülmüş korkulu bir rüya sayacaktım.

KARTALIN YUVASINDAN AYRILIŞ

İki gün sonra babamın telgrafına cevap gelmişti. Bir de araç yollamışlar. Arabamızı aşağıda onarırlarken biz de yol hazırlığına başladık. Bu arada Ümmühan Hanım bize Gökdere Köyü masalının sonunu anlattı:

— Sekiz yıl yattı Mehmet'im, dedi. Otuz yaşına varmıştı bırakdıkları zaman. Bir akşam karanlığında geldi eve. Kimseye görünmemişti. Mustafa sekiz, on yaşına varmıştı. Bir gün komşu köye vardık. Orada Safiye'nin mezarını yokladık. Ben okudum. Mehmet ağladı. Vardık ters yüzü, evimize geldik. Mehmet:

— Ana, dedi. Sen rahatını bozma, ben bu köyde yapamam. Elimden bir kaza çıkar. Zaten elini kana bulamış bir adamım. Kimsenin yüzüne bakacak yüzüm de kalmadı. İnboğaz'da bir kayalık var. Bu kayalıkta mağaralar var. Delikanlılığımda oraya kadar gitmiştim. Ben barınırım orada.

Mehmet'e söz geçiremedim. Bana hep "Üstüme varma ana" derdi. Bir sabah karanlığı, kurt kuş uyurken, heybeye biraz azık koydu. Babasının çiftesini aldı. Ayrıldı gitti.

Bir bekle, iki bekle, gelen giden yok. Ben eşeğe atladım, vardım buralara kadar geldim. Büyükçe mağara, barınılacak gibi. Mehmet kuru otları toplamış, yatmış üstüne. Baktım sıcaklığı da var.

Dönersin köye, bozarsın evi barkı. Irgatlara bırakırsın. Yüklersin eşeği yiyecekle. Katarsın iki inekle iki koyunu, bir de köpeği önüne:

— Hey beri bakın millet. Biz bu köyden göçüyoruz. Tarlaları, bağı, bahçeyi paylaşın. Varın güle güle oturun.

Mustafa'yı da aldım, vurdum yola. Keçi olmalı ki bu yamaçlara tırmansın. Ama gayret ettik. döne dolana hayvanları da, kendimizi de attık yukarıya. Mehmet acıklı acıklı bakar bize.

— Ana, neye vardın bu yana?

— Neye varmıyacakmışım dı? Sen nerde, biz de orada.

— Ana malları ne ettin?

— Bağışladım ırgatlara. Alacağımı aldım.

Mehmet'im canlandı. Vardı eşekle kasabaya. Şunu, bunu, bir de kazma kürekle bir koca çekiç, bir iki taşçı kalemi almış. Kimini eşeğe yüklemiş, kimini kendi yüklenmiş. Vardı yukarıya. İşte bizim İnboğaz'daki Kartal Kayaya yerleşmemiz böyle oldu.

Mehmet'im canlandı, ben yoğurt çaldım, ayran hazırladım. Hava sağlam, su tatlı, karışan, eden yok. İnsan burada kendisini uçan kuş gibi rahat buluyor. Vardığımız çağda sonbahardı. Mehmet bütün gün kayadaki mağaraların altını düzler, duvarların yonar. İnboğaz'dan getirdiği ağaçlarla kapı yapar, eşya yapardı.

Ben durmadan toprakla uğraşırdım. Kasabadan tohum getirdik, tavuk getirdik, kap kacak aldık. Ertesi yıl iki koyun da doğurmaz mı? Bu kuzular bize taze can verdi. Kazdık, eşdik, ekdik, biçtik, işte bu tava getirdik burayı. Buraya köylüler Kartalkaya derlerdi. Burada kartalların barındıklarını bilir, pek çıkmazlardı bu sarp kayalığa. Bilirlerdi ki, kartal milleti insanları sokmaz yuvaya. Bir kanat çaldı mı, devirir insanı, iki gagada bağrını deşer. Mehmet'ime de saldırmışlar ilkin. Ama Mehmet eline almış kalın bir sopa, saldırayım diyeni kovalamış. Baş edememiş kartallar. Bırakmışlar.

Bu Kartalkaya bir garip taştır. Bıçakla vursan kazınır. Ama yüzü hemen de çimento gibi sertleşir. Mehmet'im ilmini aldı. Büyüttü mağaraları. Bayağı bir ev gibi düzenledi. Eh, paramız da yok değildi. Ne varsa alıp gelmiştim. Zamanla buraya alıştık. İki yıl içinde fidanlarımız da tek tük yemiş vermeye

başladı. Mısır, arpa, buğday, patates, soğan gibi ne gerekirse yetişir burada. Kayanın bu yüzü batıya dönüktür. Çokluk kar tutmaz. Ama gecelerin ayazına kolay dayanılmaz.

İki dana sattık, dört kuzu sattık, Mehmet yolu düzledi, inekleri alıp giderdi kasabaya. Aşılarını yaptırırdı. Eh, bunlar da genç hayvanlar. Çabuk alıştılar bu havaya. Kartallarla da dost olduk. Yine de bizim bahçelere inmesinler diye, yol yol tel gerdik. Ne yapacaklar inip de. İnboğaz'da sincap, yılan, tavşan mı yok.

Bir sabah ben Mustafa'yla birlikte aşağıya indim. Bıraktığımız arabada babamın fotoğraf makinesi vardı. Benim de renkli çeken bir makinem vardı. Hemen çeker, beş on dakika içinde resmi elimize alır ve seyrederdik.

Ümmühan Hanım şaştı bu resimlere. Ama onlara da bıraktık. Babam Nine ile torunun, hatta Mehmet'in mezarının resmini çekti. Bir de suya inen kartalın resmini çekti ki bu kolay ele geçen bir poz değildi.

Kartalkaya'da tam sekiz gün kalmıştık. Ayrılacağımız sırada ben bileğimdeki saati Mustafa'ya hediye ettim. Annem dikiş kutusunu öylece bıraktı, babam da beş on marifeti olan çakısını Mustafa'ya bıraktı. Bunlar kadar onları annemin dikiş kutusunda bulunan mercek de sevindirdi. Kibritsiz kaldıkları, ateşleri söndüğü zaman bu merceği güneşe tutarak ateş yakabilirlerdi.

Gideceğimiz yol, altı saat kadar sürecekti. Ama kadıncağız bize bizimle gelecek olanlara öyle bir sütlü börek yaptı ki bunu bir daha dünyanın hiçbir yerinde yiyemiyecektik.

Bizimle birlikte aşağıya inerken eşeğin üzerindeki heybeye tereyağı, peynir ve kayısı pestili koymuşlardı. Ümmühan Hanım:

— Nezihe Hanım, diyordu. Benim bu dünyada gördüğüm, görebileceğim en son insan sizsiniz.

Annem ağlıyordu, babam:

— Ümmühan Hanım, dedi. Bizimle geliniz. Siz bundan sonra olsun rahat edersiniz. Mustafa'yı da İstanbul'da okuturuz.

— Mehmet'imin mezarını, diktiği ağaçları, şu dört beş baş hayvanı kime bırakayım. Bu Gökdere Köyü masalı benimle burada bitecek, diyordu.

İnsana emniyet duygusu vermeyen bu kadının içi son derecede temizdi. Biz onun içinden bir şeyler alıp götürdüğümüzü anlıyorduk, ona da içimizdeki duygulardan çok şey bırakmıştık.

Bizim arabamıza bineceğimiz sırada kasaba otobüsü de geçiyordu. Ümmühan Hanım testiyi alarak yolun kıyısına koştu. Birçok yolcu, o kızgın güneşin altında o kurak yerde bu bir bardak suya büyük bir değer veriyorlardı. Açılan camlardan eller uzanıyor:

— Teyze bana da, ölmüşlerinin canına değsin, diyorlardı.

Ümmühan Hanım:

— Korkmayın, size de var, testi büyüktür, diyordu.

Sonunda şoför:

— Ümmühan Bacı, Allah senden razı olsun, dedi. Yüreklerimizi serinlettin.

— Otobüs arkasında bir toz bulutu bırakarak çekip gitti.

Biz de arabaya yerleştik. Vedalaştık. Mustafa ile ninesi, dolu gözlerle bize bakıyor, acemi acemi el sallıyorlardı.

Mustafa ile ninesi mahzun mahzun bize bakıyor ve el sallıyorlardı.

Onları, yolun kıyısında bıraktık, arabamız hareket etti. Başımızı çevirerek baktık. İnboğaz'ın üzerinde Kartalkaya bembeyaz görünüyor ve gittikçe ufalıp gözden kayboluyordu.

-SON-

48

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810418

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com